

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Poznaniu

LPO.410.28.1.2023

Adam Błochowiak
Wielkopolski Wojewódzki Inspektor
Inspekcji Ochrony Roślin
i Nasiennictwa

ul. Grunwaldzka 250B
60-166 Poznań

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/23/038 – „Nadzór Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa nad produkcją i obrotem materiałem
siewnym roślin rolniczych”

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Poznaniu
ul. Dożynkowa 9H, 61-662 Poznań
T +48 61 655 62 00, F +48 61 655 62 01
lpo@nik.gov.pl

I.

I. Dane identyfikacyjne

<i>Jednostka kontrolowana</i>	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Roślin i Nasiennictwa w Poznaniu, ul. Grunwaldzka 250B, 60-166 Poznań (dalej: Inspektorat lub WIORiN).
<i>Kierownik jednostki kontrolowanej</i>	Adam Błochowiak – od 8 maja 2002 r. (dalej: Wojewódzki Inspektor)
<i>Zakres przedmiotowy kontroli</i>	Nadzór nad produkcją i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych.
<i>Okres objęty kontrolą</i>	Od 1 stycznia 2019 r. do 30 czerwca 2023 r., z uwzględnieniem dowodów sporządzonych przed tym okresem, mających istotny wpływ na działalność objętą kontrolą, a także zdarzeń występujących do zakończenia czynności kontrolnych.
<i>Podstawa prawna podjęcia kontroli</i>	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹ .
<i>Jednostka przeprowadzająca kontrolę</i>	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Poznaniu
<i>Kontrolerzy</i>	1. Agata Nowak, doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr LPO/158/2023 z 11 października 2023 r. 2. Monika Lasota, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LPO/159/2023 z 11 października 2023 r.

(akta kontroli: str. 1-2)

¹ Dz. U. z 2022 poz. 623.

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W strukturze organizacyjnej WIORiN wyodrębniony został dział, który realizował zadania w zakresie nadzoru nad produkcją i obrotem materiałem siewnym. Zadania w tym zakresie przypisane zostały również oddziałom WIORiN. W opisach stanowisk pracy wybranych pracowników wskazane były do realizacji zadania przypisane komórkom, w których byli oni zatrudnieni.

W okresie objętym kontrolą w Inspektoracie wnioski o dokonanie oceny polowej materiału siewnego były prawidłowo i rzetelnie weryfikowane, a przygotowanie i dopuszczenie do obrotu materiału siewnego oraz jakość materiału siewnego roślin rolniczych była kontrolowana przez WIORiN. Ocena polowa materiału siewnego roślin rolniczych dokonywana była przez urzędowych kwalifikatorów upoważnionych przez Wojewódzkiego Inspektora oraz przez osoby fizyczne, które uzyskały akredytację wojewódzkiego inspektora (akredytowanych kwalifikatorów). Próby materiału siewnego roślin rolniczych do oceny laboratoryjnej, pobierane były przez upoważnionych przez Wojewódzkiego Inspektora urzędowych próbobiorców oraz przez osoby fizyczne, które uzyskały akredytację (akredytowanych próbobiorców). Podmioty te w sposób rzetelny i prawidłowy przygotowywały wymaganą dokumentację, która przekazywana była terminowo do WIORiN.

W okresie objętym kontrolą WIORiN sprawował nadzór nad pracą urzędowych kwalifikatorów i akredytowanych kwalifikatorów oraz urzędowych próbobiorców i akredytowanych próbobiorców, a do 31 grudnia 2020 r. także nad pracą urzędowych laboratoriów i akredytowanych laboratoriów, w tym analityków nasiennych. WIORiN kontrolował pracę laboratoriów akredytowanych, w szczególności w zakresie obowiązujących metodyk oceny materiału siewnego oraz wymagań w zakresie wytwarzania i oceny materiału siewnego. Kwalifikatorzy oraz próbobiorcy byli przez WIORiN objęci wymaganymi szkoleniami, o których mowa w art. 75 ust. 1 pkt 3 i art. 79 ust. 3 ustawy z dnia 9 listopada 2012 r. o nasiennictwie³.

W ewidencji przedsiębiorców i rolników, prowadzonej w Inspektoracie, odnotowywano informacje określone w art. 84 ust. 4 i 5 oraz art. 86 ust. 5 i 6 *ustawy o nasiennictwie*. Zaświadczenia o dokonaniu wpisu lub dokonaniu zmian zostały wydane zgodnie z przepisami ww. ustawy.

W przypadkach objętych kontrolą WIORiN opłaty za wykonanie czynności związanych z oceną materiału siewnego zostały pobrane w wysokości określonej w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 4 grudnia 2017 r. w sprawie opłat związanych z oceną materiału siewnego⁴ oraz w terminie w nim określonym.

W okresie objętym kontrolą w planach działalności WIORiN uwzględniane były zadania z zakresu nadzoru nad produkcją i obrotem materiałem siewnym, przeprowadzano również w tym zakresie analizy oraz sporządzano sprawozdania, które były przekazywane do Głównego Inspektoratu Ochrony Roślin i Nasiennictwa⁵.

Stwierdzone nieprawidłowości, o charakterze formalnym, niemające wpływu na prawidłowość prowadzenia nadzoru nad produkcją i obrotem materiałem siewnym dotyczyły: przypadku nieudokumentowania przeprowadzenia dwóch kontroli pracy kwalifikatora urzędowego, a w przypadku kontroli pracy jednego z kwalifikatorów akredytowanych nie w pełni rzetelnego sporządzenia protokołu z tej kontroli oraz niedokonania w 2020 i 2021 roku identyfikacji ryzyka, a w konsekwencji nieprzeprowadzenia jego analizy oraz nieokreślenia reakcji na ryzyko.

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

³ Dz.U. z 2021 r. poz. 129, dalej: *ustawa o nasiennictwie*.

⁴ Dz.U. z 2022 r. poz. 630, dalej: *rozporządzenie w sprawie opłat*.

⁵ Dalej: *GIORiN*.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częstkowe⁶ kontrolowanej działalności

OBSZAR

Nadzór nad produkcją i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych

Opis stanu faktycznego

1. Zgodnie z obowiązującymi w okresie objętym kontrolą regulaminami organizacyjnymi WIORiN⁷, Dział Nadzoru Nasiennego⁸ realizował zadania m.in. z zakresu:

- organizowania, prowadzenia i nadzorowania oceny polowej materiału siewnego oraz załatwiania odwołań w tym zakresie;
- nadzorowania i kontroli pracy urzędowych i akredytowanych kwalifikatorów i próbobiorców, w tym również próbobiorców sadzeniaków ziemniaka⁹;
- prowadzenia spraw związanych z utrzymaniem kadry urzędowych i akredytowanych kwalifikatorów oraz urzędowych i akredytowanych próbobiorców, łącznie z ewidencją w tym zakresie¹⁰;
- organizacji i prowadzenia szkoleń w zakresie oceny polowej i pobierania prób materiału siewnego oraz innych szkoleń zgodnie z właściwościami Działu;
- organizowania, prowadzenia i nadzorowania kontroli wytwarzania, stosowania i obrotu materiałem siewnym¹¹;
- prowadzenia ewidencji przedsiębiorców i rolników dokonujących obrotu materiałem siewnym (...) ¹²;
- nadzorowania spraw dot. zaopatrzenia, wypełniania i wydawania etykiet oraz sprawowania nadzoru nad podmiotami upoważnionymi do wydawania etykiet urzędowych w zakresie prawidłowego wykonywania czynności wynikających z udzielonego upoważnienia¹³;
- prowadzenia spraw związanych z pobieraniem prób do oceny tożsamości i czystości odmianowej oraz współpracą z Centralnym Ośrodkiem Badania Odmian Roślin Uprawnych w tym zakresie;
- organizowania pobierania prób z partii w obrocie i organizowanie pracy próbobiorców materiału siewnego w zakresie pobierania prób z materiału siewnego przeznaczonego do obrotu na terenie kraju¹⁴.

Poszczególne oddziały WIORiN wykonywały zadania w zakresie m.in.:

- oceny polowej i oceny cech zewnętrznych materiału siewnego;
- kontroli przestrzegania zasad i obowiązujących wymagań w zakresie wytwarzania, oceny, przechowywania, obrotu i stosowania materiału siewnego;
- kontroli akredytowanych kwalifikatorów i próbobiorców;
- przyjmowania zgłoszeń o wpis do ewidencji przedsiębiorców, rolników dokonujących obrotu materiałem siewnym;
- pobierania prób materiału siewnego do badań laboratoryjnych oraz do oceny tożsamości oraz do oceny laboratoryjnej¹⁵;
- przyjmowania zgłoszeń o wpis do ewidencji przedsiębiorców i rolników dokonujących obrotu materiałem siewnym.

⁶ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁷ Stanowiącymi załącznik do zarządzeń Wielkopolskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa: Nr 16/2013 z 29 listopada 2013 r. (zwanym dalej: regulaminem z 2013 r.), Nr 8/2020 z 26 maja 2020 r. (zwanym dalej: regulaminem z 2020 r.) i Nr 3/2021 z 26 stycznia 2021 r. (zwanym dalej: regulaminem z 2021 r.)

⁸ Dalej: DNN lub Dział Nadzoru.

⁹ Zmienione regulaminem z 2020 r.

¹⁰ Jak wyżej.

¹¹ Dodane regulaminem z 2020 r.

¹² Jak wyżej. Wcześniej zadanie było przypisane do zadań oddziału.

¹³ Jak wyżej.

¹⁴ Dodane regulaminem z 2021 r.

¹⁵ Dodane regulaminem z 2020 r.

Zgodnie z zapisami regulaminu z 2013 r. i 2020 r. Wojewódzkiemu Inspektorowi¹⁶ podlegały bezpośrednio:

- Laboratorium Wojewódzkie, do którego zadań należało m.in. przeprowadzanie oceny zdrowotności sadzeniaków ziemniaka;
- Laboratorium Oceny Nasion, do którego zadań należało m.in.: ocena laboratoryjna materiału siewnego w obrocie krajowym oraz nasion z partii w obrocie międzynarodowym; szkolenie i egzaminowanie: urzędowych i akredytowanych próbobiorców materiału siewnego oraz analityków nasiennych w laboratoriach akredytowanych; nadzorowanie i kontrola laboratoriów akredytowanych.

(akta kontroli: str. 6-50)

Zakres obowiązków dwóch pracowników zatrudnionych w jednym z oddziałów oraz dwóch pracowników zatrudnionych w Dziale Nadzoru odpowiadał zapisom regulaminów organizacyjnych, co do realizowanych przez te osoby obowiązków w zakresie nadzoru nad produkcją i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych. Pracownicy ci posiadali stosowne upoważnienia do dokonywania oceny polowej materiału siewnego. Zakres posiadanego upoważnienia odpowiadał zakresowi szkolenia, który ukończyli pracownicy. Pracownicy odbyli szkolenia uzupełniające po upływie 5 lat od dnia uzyskania zaświadczenia o ukończeniu szkolenia podstawowego.

(akta kontroli: str. 51-113)

Wojewódzki Inspektor podał, że w latach 2019 – 2023 (do 30 czerwca) WIORiN nie prowadził korespondencji z Głównym Inspektoratem Ochrony Roślin i Nasiennictwa dotyczącej braków kadrowych w obszarze realizacji zadań w ramach nadzoru nad produkcją i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych.

(akta kontroli: str. 1065-1066, 1075)

2. W okresie objętym kontrolą liczba złożonych do WIORiN wniosków o dokonanie oceny polowej materiału siewnego roślin rolniczych wyniosła łącznie 15 656, w tym: w 2019 r. – 2 999, w 2020 r. – 3 395, w 2021 r. – 3 270, w 2022 r. – 2 998, a w I połowie 2023 r. – 2 994.

(akta kontroli: str. 123)

Wojewódzki Inspektor wyjaśnił m.in., że z zakresu oceny polowej dodatkowo w trybie roboczym były przekazywane wytyczne dotyczące zaistniałych zmian w procesie przyjmowania, weryfikacji wniosków o ocenę polową, terminów wprowadzania danych do zintegrowanego systemu informatycznego ZSIORiN¹⁷ oraz zmian zaistniałych w obowiązujących ocenę polową przepisach. Wszelkie wytyczne oraz uwagi dotyczące oceny polowej były również przekazywane na naradach Głównego Inspektoratu Ochrony Roślin i Nasiennictwa z WIORiN oraz na naradach Biura Nasiennictwa w Warszawie z pracownikami Działów Nadzoru Nasiennego. Każdy kwalifikator podczas szkolenia dla kwalifikatorów otrzymywał „Instrukcje dla kwalifikatorów” czyli opracowane przez Główny Inspektorat na podstawie przepisów wytyczne/zasady przeprowadzania oceny polowej plantacji nasiennych w poszczególnych grupach roślin.

(akta kontroli: str. pismo 1137-1140)

Wnioski o dokonanie oceny polowej materiału siewnego roślin rolniczych¹⁸ były składane przez podmioty określone w art. 36 ust. 2 i 3 ustawy o nasiennictwie w terminach odpowiadających wymogom § 2 pkt 1 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 kwietnia 2013 r. w sprawie terminów składania wniosków o dokonanie oceny polowej materiału siewnego poszczególnych grup roślin lub gatunków rolniczych i warzywnych oraz szczegółowych wymagań w zakresie wytwarzania i jakości materiału siewnego tych roślin¹⁹ (tj. do 15 marca każdego roku). Analizowane wnioski zawierały w

¹⁶ Zgodnie z art. 61 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 13 lutego 2020 r. o Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa (Dz.U. z 2023 r. poz. 288 ze zm.), laboratoria wojewódzkich inspektoratów ochrony roślin i nasiennictwa, stały się laboratoriami Głównego Inspektoratu.

¹⁷ Dalej: ZSIORiN.

¹⁸ Analizie poddano po jednym wniosku z każdego roku objętego kontrolą NIK, łącznie pięć spraw.

¹⁹ Dz. U. poz. 517 ze zm., dalej: rozporządzenie w sprawie terminów składania wniosków o dokonanie oceny polowej materiału siewnego.

wymagany dla nich zakresie informacje określone w art. 36 ust. 7 *ustawy o nasiennictwie* (za wyjątkiem jednostkowej sytuacji niewskazania roku założenia plantacji nasiennej – pkt 9 wskazanego przepisu, w odniesieniu do wniosku dotyczącego ozimej rośliny jednorocznej) oraz w art. 36 ust. 8 ww. ustawy.

(akta kontroli: str. 124-135, 152-155)

Wojewódzki Inspektor wyjaśnił m.in., że wnioski wraz z wymaganymi załącznikami były przyjmowane i rejestrowane w celu możliwości weryfikacji terminu wpływu. Na wniosku przybijana była pieczętka z nadanym numerem wpływu, z datą wpływu oraz podpisem osoby przyjmującej wniosek. Sprawdzane pod względem formalnym i merytorycznym wnioski były pieczętowane i podpisywane przez pracownika oddziału WIORiN. Po skompletowaniu wniosek otrzymywał indywidualny numer i był wpisywany do ZSIORiN.

(akta kontroli: str. 1101-1108)

W okresie objętym kontrolą nie wystąpiły przypadki, o których mowa w art. 42 ust. 2 *ustawy o nasiennictwie*, że WIORiN nie mógł dokonać oceny materiału siewnego.

Wielkopolski Inspektor podał, że wszystkie plantacje zostały ocenione zgodnie z wymaganiami. Jak również nie wystąpiły na terenie województwa wielkopolskiego przypadki utworzenia rejonu wytwarzania sadzeniaków ziemniaka kategorii elitarny, zwanego „rejonem zamkniętym”.

(akta kontroli: str. 1123-1133)

3. W Wytycznych do planu pracy Wojewódzkich Inspektoratów Ochrony Roślin i Nasiennictwa wydawanych przez Głównego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa na poszczególne lata objęte kontrolą wskazano m.in., że należy utrzymać stały nadzór nad kwalifikatorami oraz zasady dokumentowania wyników kontroli pracy urzędowych kwalifikatorów i akredytowanych kwalifikatorów.

(akta kontroli: str. 744-925)

W Wytycznych do planu pracy z zakresu Działu Nadzoru Nasiennego na 2019 r., 2020 r., 2021 r. a następnie w wytycznych do planu pracy z zakresu nasiennictwa na 2022 r. oraz na 2023 r. WIORiN wskazał m.in., że szczególną uwagę należy zwrócić na akredytowanych kwalifikatorów, wobec których w poprzednich latach ujawniono nieprawidłowości w dokonywaniu oceny polowej (...), określił oczekiwany sposób dokumentowania wyników kontroli oraz zobowiązał do przekazywania kopii dokumentów po kontroli pracy akredytowanych kwalifikatorów do Działu Nadzoru Nasiennego oraz weryfikacji zwróconych przez akredytowanych kwalifikatorów dokumentów z oceny polowej, a także do wprowadzania (we wskazanym przez WIORiN zakresie) wyników kontroli kwalifikatorów akredytowanych do ZSIORiN.

(akta kontroli: str. 970-1040)

3.1. Realizując obowiązek określony w § 13 pkt 1 lit. a i pkt 2 *rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 25 stycznia 2019 r. w sprawie szkoleń z zakresu oceny materiału siewnego, wymagań do wykonywania tej oceny oraz nadzoru i kontroli podmiotów dokonujących tej oceny*²⁰ Wojewódzki Inspektor kontrolował pracę akredytowanych kwalifikatorów i urzędowych kwalifikatorów, uczestnicząc w ocenie lub dokonując oceny kontrolnej nie mniej niż 5% ocenionych plantacji.

W poszczególnych latach objętych kontrolą²¹ akredytowani kwalifikatorzy ocenili:

- w 2019 r. 18 365,7 ha, z czego plantacje o powierzchni 2 100,1 ha były przedmiotem oceny podczas kontroli pracy kwalifikatorów akredytowanych przeprowadzonych przez WIORiN (11,4% plantacji wg powierzchni), a odnośnie do liczby ocenionych plantacji (2 006) WIORiN objął kontrolą 179 (8,9%),
- w 2020 r. 20 871,4 ha, z czego plantacje o powierzchni 2 343,8 ha były przedmiotem oceny podczas kontroli pracy kwalifikatorów akredytowanych przeprowadzonych przez

²⁰ Dz.U. poz. 359, ze zm., dalej: *rozporządzenie w sprawie szkoleń*.

²¹ Pełny rok (2019-2022).

- WIORiN (11,2% plantacji wg powierzchni), a odnośnie do liczby ocenionych plantacji (2 396) WIORiN objął kontrolą 178 (7,5%),
- w 2021 r. 20 363,6 ha, z czego plantacje o powierzchni 2 138,2 ha były przedmiotem oceny podczas kontroli pracy kwalifikatorów akredytowanych przeprowadzonych przez WIORiN (10,5% plantacji wg powierzchni), a odnośnie do liczby ocenionych plantacji (2 298) WIORiN objął kontrolą 212 (9,2%),
- w 2022 r. 18 860,2 ha, z czego plantacje o powierzchni 2 983,8 ha były przedmiotem oceny podczas kontroli pracy kwalifikatorów akredytowanych przeprowadzonych przez WIORiN (15,8% plantacji wg powierzchni), a odnośnie do liczby ocenionych plantacji (2 189) WIORiN objął kontrolą 291 (13,6%).

W poszczególnych latach objętych kontrolą²² kwalifikatorzy urzędowi ocenili:

- w 2019 r. 8 454,2 ha, z czego plantacje o powierzchni 478,9 ha były przedmiotem oceny podczas kontroli pracy kwalifikatorów urzędowych przeprowadzonych przez WIORiN (5,7% plantacji wg powierzchni), a odnośnie do liczby ocenionych plantacji (993) WIORiN objął kontrolą 81 (8,1%),
- w 2020 r. 7 541,7 ha, z czego plantacje o powierzchni 830,3 ha były przedmiotem oceny podczas kontroli pracy kwalifikatorów urzędowych przeprowadzonych przez WIORiN (11% plantacji wg powierzchni), a odnośnie do liczby ocenionych plantacji (1 026) WIORiN objął kontrolą 101 (9,8%),
- w 2021 r. 7 020,2 ha, z czego plantacje o powierzchni 670,3 ha były przedmiotem oceny podczas kontroli pracy kwalifikatorów urzędowych przeprowadzonych przez WIORiN (9,5% plantacji wg powierzchni), a odnośnie do liczby ocenionych plantacji (972) WIORiN objął kontrolą 91 (9,4%),
- w 2022 r. 6 990,4 ha, z czego plantacje o powierzchni 589,5 ha były przedmiotem oceny podczas kontroli pracy kwalifikatorów urzędowych przeprowadzonych przez WIORiN (8,4% plantacji wg powierzchni), a odnośnie do liczby ocenionych plantacji (869) WIORiN objął kontrolą 108 (12,4%).

(akta kontroli: str. 138-139, 1178, 1180)

3.2. W okresie objętym kontrolą kwalifikatorzy urzędowi oraz akredytowani²³, dokonujący ocen polowych materiału siewnego m.in. roślin pastewnych, zbożowych i oleistych, posiadali odpowiednio upoważnienia do wykonywania czynności (art. 43 ust. 1 *ustawy o nasiennictwie*) lub akredytację wojewódzkiego inspektora (art. 43 ust. 2 *ustawy o nasiennictwie*). Podczas dokonywania oceny polowej materiału siewnego w zakresie stanu plantacji nasiennej sporządzano „arkusze oceny polowej” zawierające uwagi i obserwacje dotyczące tej oceny, w tym informacje niezbędne do identyfikacji ocenianej plantacji, wskazywano obowiązującą dla ocenianego gatunku metodę oceny, a także informacje dotyczące ocen stanu plantacji (§ 24 *rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 listopada 2014 r. w sprawie metod pobierania i okresu przechowywania prób materiału siewnego, oceny tego materiału, wzoru protokołu pobierania prób materiału siewnego oraz sporządzania dokumentacji dotyczącej oceny tego materiału*²⁴). W każdym analizowanym przypadku wobec uznania, że plantacja spełnia wymagania w zakresie wytwarzania, jakości lub zdrowotności - w dniu dokonania oceny polowej - wydane zostało przez akredytowanych kwalifikatorów i urzędowych kwalifikatorów świadectwo oceny polowej (art. 73 ust. 1 *ustawy o nasiennictwie*). W ciągu siedmiu dni (art. 81 ust. 10 pkt. 1 *ustawy o nasiennictwie*) od dokonania oceny polowej materiału siewnego akredytowani kwalifikatorzy oraz urzędowi kwalifikatorzy przedłożyli WIORiN kopie świadectw oceny polowej oraz arkusze oceny polowej.

(akta kontroli: str. 121, 140, 143-147, 150)

3.3. W latach 2019-2023 (do 30 czerwca) praca kwalifikatorów urzędowych oraz kwalifikatorów akredytowanych była przez WIORiN objęta kontrolą na podstawie art. 81 ust. 3 *ustawy o nasiennictwie*. Liczba kontroli pracy kwalifikatorów urzędowych oraz

²² Pełny rok (2019-2022).

²³ Analizą objęto kontrole pracy dwóch kwalifikatorów urzędowych oraz trzech kwalifikatorów akredytowanych przeprowadzone w latach 2019-2023 (30 czerwca).

²⁴ Dz. U. z 2014 r. poz. 1795, ze zm., dalej: *rozporządzenie w sprawie metod pobierania prób materiału siewnego*.

kwalifikatorów akredytowanych obejmująca: ocenę polową materiału siewnego wyniosła w 2019 r. 260, w 2020 r. 279, w 2021 r. 303, w 2022 r. 399 i do 30 czerwca 2023 r. 178, a ocenę cech zewnętrznych materiału siewnego odpowiednio: dziewięć, 12, 23, 13, a do 30 czerwca 2023 r. nie była ona przeprowadzana.

(akta kontroli: str. 136, 1179-1181)

Wojewódzki Inspektor wyjaśnił m.in., że kontrole pracy kwalifikatorów akredytowanych wykonywane były w komórkach terenowych (oddziałach) i rejestrowane w wykazie spraw zgodnie z jednolitym rzeczowym wykazem akt. (...) W prowadzonych rejestrach (...) nie były wyodrębniane informacje o formie prowadzenia kontroli pracy poszczególnych kwalifikatorów urzędowych i akredytowanych tj. uczestnictwo w ocenie polowej lub sprawdzenie prawidłowości wykonania oceny polowej czy sprawdzenie dokumentacji dotyczącej dokonanej oceny. (...) Ze względu na ograniczenia czasowe wynikające z faz rozwojowych poszczególnych grup roślin rolniczych i związanych z tym określonych rozporządzeniem terminów lustracji nie w każdej sytuacji była możliwa kontrola kwalifikatora podczas oceny polowej. W powyższej sytuacji kwalifikatorzy zarówno urzędowi jak i akredytowani byli kontrolowani poprzez sprawdzenie dokumentacji dotyczącej oceny polowej materiału siewnego po zakończonej ocenie polowej.

(akta kontroli: str. 1137-1140)

W obowiązujących w poszczególnych latach Wytycznych do planu pracy Wojewódzkich Inspektoratów Ochrony Roślin i Nasiennictwa na (...) przekazanych przez GIORiN²⁵ określono następujące zasady dokumentowania przeprowadzonych kontroli: w formie notatki służbowej w przypadku braku niezgodności lub protokołu kontroli w przypadku stwierdzenia niezgodności oraz określono wymóg wprowadzania wyników kontroli kwalifikatorów²⁶ do ZSIORiN. W Wytycznych na 2022 r. i 2023 r. podano, że informacje z kontroli, w której nie stwierdzono niezgodności należy odnotować:

- w przypadku kontroli bez kontrolowanego kwalifikatora – arkusz oceny polowej + notatka służbowa,
- w przypadku kontroli prowadzonej w obecności podmiotu kontrolowanego – adnotacja na arkuszu kontrolowanego + notatka służbowa. W Wytycznych obowiązujących w latach 2019-2021 wskazano, że informacje z kontroli, w której nie stwierdzono niezgodności należy odnotować:
- na dokumentach z oceny (arkusz oceny polowej) w przypadku kontroli prowadzonej w obecności podmiotu kontrolowanego lub
- w notatce służbowej.

(akta kontroli: str. 746, 774, 816, 861, 915)

Zgodnie z § 15 ust. 1 rozporządzenia w sprawie szkoleń w analizowanych przypadkach z kontroli pracy²⁷ urzędowych kwalifikatorów, akredytowanych kwalifikatorów sporządzono notatkę służbową²⁸. Kontrola pracy przeprowadzana była przez kwalifikatorów urzędowych i obejmowała według kwestionariusza notatki służbowej:

- ocenę ogólnego stanu plantacji, izolacji przestrzennej, etykiet; oznakowania plantacji;
- obserwację czynności kwalifikatora: sprawdzenie prawidłowości określenia międzyrzędzi, sprawdzenie prawidłowości określenia liczby roślin na 1 mb, sprawdzenie prawidłowego wyznaczenia ilości jednostek kwalifikacyjnych, sprawdzenie prawidłowej oceny roślin nietypowych, innych gatunków, chorób, szkodników, sprawdzenie prawidłowości szacowania plonów, sprawdzenie prawidłowego wypisania świadectwa oceny polowej,
- ocenę prawidłowości decyzji kwalifikatora.

Załącznikami do analizowanych notatek służbowych, odnoszących się do oceny pracy akredytowanych kwalifikatorów oraz urzędowych kwalifikatorów były druki oceny polowej

²⁵ z 27 grudnia 2018 r., z 31 grudnia 2019 r., z 30 grudnia 2020 r., z 31 grudnia 2021 r., z 30 grudnia 2022 r.

²⁶ w latach 2019-2021 kwalifikatorów akredytowanych.

²⁷ Analizą objęto kontrole pracy dwóch kwalifikatorów urzędowych oraz trzech kwalifikatorów akredytowanych przeprowadzone w latach 2019-2023 (30 czerwca).

²⁸ W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości - protokół kontroli, co opisano w punkcie 6. niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

materiału siewnego sporządzone przez urzędowych kwalifikatorów przeprowadzających ocenę pracy.

W czterech przypadkach kontrola pracy urzędowego/akredytowanego kwalifikatora przeprowadzona została poprzez uczestnictwo urzędowego kwalifikatora w ocenie polowej materiału siewnego (art. 83 ust. 3 pkt 1 *ustawy o nasiennictwie*), w jednym przypadku urzędowy kwalifikator przeprowadził (12 lipca 2022 r.) kontrolę pracy akredytowanego kwalifikatora bez jego obecności i po dokonaniu przez niego (24 czerwca 2022 r.) oceny polowej materiału siewnego i wydaniu świadectwa oceny polowej materiału siewnego.

(akta kontroli: str. 150-220, 1117-1120)

Wojewódzki Inspektor wyjaśnił m.in., że *dokonywał kontroli pracy kwalifikatorów akredytowanych na podstawie art. 81 ust. 3 ustawy o nasiennictwie oraz zgodnie z Wytycznymi do planu pracy Wojewódzkich Inspektoratów Ochrony Roślin i Nasiennictwa na 2022 r., w których wprost dopuszcza się kontrolę bez udziału kontrolowanego kwalifikatora jako jedno z narzędzi prowadzenia nadzoru nad pracą kwalifikatorów akredytowanych.*

(akta kontroli: str. 1111-1120)

Każdy z pięciu²⁹ urzędowych kwalifikatorów lub akredytowanych kwalifikatorów był objęty kontrolą pracy zgodnie z § 16 *rozporządzenia w sprawie szkoleń*. Wyniki tej kontroli w przypadku realizacji zadań kontrolnych poprzez uczestnictwo w dokonaniu oceny polowej³⁰ oraz w odniesieniu do kontroli dokumentacji dotyczącej jednego kwalifikatora urzędowego zrealizowanej w 2021 r. dokumentowane były przez WIORiN w formie notatek służbowych (§ 15 ww. rozporządzenia). Przeprowadzenie kontroli pracy jednego kwalifikatora urzędowego w 2019 r. i w 2022 r. nie zostało udokumentowane przez WIORiN, co opisano szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli: str. 121, 140-142, 150-220, 1117-1120)

3.4. W okresie objętym kontrolą, w wyniku przeprowadzonych przez WIORiN kontroli pracy akredytowanych i urzędowych kwalifikatorów, w żadnym przypadku w drodze decyzji, nie cofnięto akredytacji albo nie nakazano usunięcia stwierdzonych uchybień w określonym terminie lub nie nakazano odbycia szkolenia doskonalącego (art. 81 ust. 4 *ustawy o nasiennictwie*). Przypadki unieważnienia wyników oceny polowej materiału siewnego (art. 81 ust. 7 pkt 1 *ustawy o nasiennictwie*) zostały opisane w punkcie 6. niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

(akta kontroli: str. 1109-1110)

3.5. Liczba akredytowanych kwalifikatorów³¹ wyniosła: w 2019 r. 76, w 2020 r. 73, w 2021 r. 83, w 2022 r. 88, w 2023 r. (do 30 czerwca) 91 osób, a liczba urzędowych kwalifikatorów³² wyniosła odpowiednio: 63, 59, 62, 68 i 66 osób.

(akta kontroli: str. 120)

Wojewódzki Inspektor wyjaśnił m.in., że *w latach 2019-2023 (30 czerwca) nie wystąpiła sytuacja, w której potrzeby WIORiN w zakresie wykonywania ocen polowych plantacji nasiennych były wyższe w stosunku do możliwości wykonania prac przez urzędowych i akredytowanych kwalifikatorów. W przypadku plantacji zgłoszonych do oceny wszystkie kwalifikowane były przez pracowników WIORiN. Plantacje nasienne zgłoszone do oceny w akredytacji, oceniane były przez pracowników podmiotów wnioskujących o ocenę polową, którzy posiadali odpowiednią akredytację do oceny polowej plantacji nasiennych.*

(akta kontroli: str. 1123-1133)

4. W *Wytycznych do planu pracy Wojewódzkich Inspektoratów Ochrony Roślin i Nasiennictwa* wydawanych przez Głównego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa na poszczególne lata objęte kontrolą wskazano m.in., że należy utrzymać stały nadzór nad

²⁹ Analizą objęto kontrole pracy dwóch kwalifikatorów urzędowych oraz trzech kwalifikatorów akredytowanych przeprowadzone w latach 2019-2023 (30 czerwca).

³⁰ W jednym przypadku przeprowadzenie oceny polowej.

³¹ Wykonujących ocenę w danym roku.

³² Wykonujących ocenę w danym roku.

próbobiorcami. W wytycznych obejmujących lata 2021-2023 podano również, że w ramach czynności związanych z nadzorem nad akredytowanymi próbobiorcami należy: ustalić właściwą liczbę prób, która powinna być pobrana zgodnie z *rozporządzeniem w sprawie szkoleń* oraz mając na względzie liczbę prób pobieranych przez próbobiorcę akredytowanego w ciągu roku i ewentualnych nieprawidłowości w pracy próbobiorcy stwierdzanych w ubiegłych latach, zwrócić uwagę na spełnienie warunku pobierania przez próbobiorców minimalnej wymaganej liczby prób materiału siewnego, zorganizować nadzór w sposób pozwalający na pobranie prób z tych samych partii materiału siewnego, w tym samym czasie przez próbobiorcę akredytowanego i kontrolującego go próbobiorcę urzędowego, obie próby pobrane z tej samej partii przekazać łącznie do laboratorium.

(akta kontroli: 746-747, 816-817, 861-862)

W wytycznych do planu pracy z zakresu Działu Nadzoru Nasiennego na 2021 r., a następnie w wytycznych do planu pracy z zakresu nasiennictwa na rok 2022, 2023 WIORiN wskazał m.in., że kontrola pracy próbobiorców urzędowych/akredytowanych realizowana jest przez uczestnictwo w pobieraniu prób, tj. obserwację czynności wykonywanych przez próbobiorcę urzędowego w trakcie pobierania prób (...). Wyniki kontroli próbobiorców należy na bieżąco wpisywać do ZSIORiN. (...) W celu kontroli pracy próbobiorcy akredytowanego należy pobrać próby kontrole nie mniej niż 5% materiału siewnego zgłoszonych do oceny laboratoryjnej (...). W wytycznych na 2022 r. i 2023 r. wskazano ponadto, że akredytowani próbobiorcy mają obowiązek w ciągu siedmiu dni od daty pobrania próby lub sporządzenia protokołu dostarczyć kopię protokołu pobrania do właściwego ze względu na miejsce pobrania próby oddziału WIORiN, gdzie następuje przyjęcie kopii protokołu pobrania próby, protokoły należy sprawdzić pod względem terminowości ich przesyłania (...), na podstawie złożonych protokołów należy policzyć ilości prób pobranych przez każdego z próbobiorców z osobna.

(akta kontroli: str. 995, 1010, 1030-1031)

Wzór notatki służbowej z kontroli pracy próbobiorcy urzędowego/akredytowanego określono w wytycznych ujętych w *Planie pracy Laboratorium Oceny Nasion oraz komórek terenowych WIORiN w zakresie oceny nasion, pobierania prób i kontroli podmiotów* na 2019 r. i 2020 r., a wzory formularzy wymagane w kolejnych latach były przekazane, jak wyjaśnił Wojewódzki Inspektor, *jako uzupełnienie do wytycznych rocznych lub jako materiały po szkoleniu doskonalącym*.

(akta kontroli: str. 679-723)

W latach 2019-2023 (30 czerwca) WIORiN przeprowadził w ramach kontroli, o której mowa w art. 81 ust. 3 ustawy o nasiennictwie łącznie 956 ocen laboratoryjnych materiału siewnego oraz 693 pobrania prób materiału siewnego.

(akta kontroli: str. 136, 1179)

4.1. Realizując obowiązek określony w § 13 pkt 3 lit. b i pkt 4 *rozporządzenia w sprawie szkoleń* Wojewódzki Inspektor kontrolował pracę akredytowanych próbobiorców i urzędowych próbobiorców, uczestnicząc w pobieraniu prób materiału siewnego i pobierając próby kontrolne partii materiału siewnego zgłoszonych do oceny laboratoryjnej oraz porównując wyniki z próbami pobranymi przez akredytowanego próbobiorcę.

(akta kontroli: str. 258-259, 1141-1149)

W poszczególnych latach objętych kontrolą³³ akredytowani próbobiorcy pobrali:

- w 2019 r. 4 643 próby, z czego 153 były przedmiotem oceny podczas kontroli pracy próbobiorców akredytowanych przeprowadzonych przez WIORiN,
- w 2020 r. 4 838 prób, z czego 161 było przedmiotem oceny podczas kontroli pracy próbobiorców akredytowanych przeprowadzonych przez WIORiN,
- w 2021 r. 5 755 próby, z czego 147 było przedmiotem oceny podczas kontroli pracy próbobiorców akredytowanych przeprowadzonych przez WIORiN,
- w 2022 r. 4 814 prób, z czego 185 było przedmiotem oceny podczas kontroli pracy próbobiorców akredytowanych przeprowadzonych przez WIORiN.

³³ Pełny rok (2019-2022).

W poszczególnych latach objętych kontrolą³⁴ próbobiórca urzędowi pobrali: w 2019 r. 4 343 próby, w 2020 r. 4 005 prób, w 2021 r. 4 511 prób, w 2022 r. 3 338 prób.

(akta kontroli: str. 221-222, 1178, 1181)

4.2. W okresie objętym kontrolą próbobiórca urzędowi oraz akredytowani³⁵, dokonujący pobrań prób materiału siewnego³⁶ posiadali odpowiednio upoważnienia do wykonywania czynności (art. 43 ust. 1 *ustawy o nasiennictwie*) lub akredytację wojewódzkiego inspektora (art. 43 ust. 2 *ustawy o nasiennictwie*). Podczas dokonywania pobrania próby materiału siewnego sporządzano „protokoły pobrania próby” zawierające dane, o których mowa w art. 47 ust. 4 *ustawy o nasiennictwie* i sporządzone na wymaganym formularzu (§ 24 i załącznik nr 1 do *rozporządzenia w sprawie metod pobierania prób materiału siewnego*). W każdym analizowanym przypadku w ciągu siedmiu dni (art. 81 ust. 10 pkt. 1 *ustawy o nasiennictwie*) od pobrania próby materiału siewnego akredytowani próbobiórca oraz urzędowi próbobiórca przedłożyli WIORiN protokoły pobrania próby. Próbobiórca urzędowi uczestniczyli w pobraniu prób przez kontrolowanych próbobiórców (§ 13 pkt 3 lit. a *rozporządzenia w sprawie metod pobierania prób materiału siewnego*) oraz pobierali próby kontrolne materiału siewnego zgłoszonych do oceny laboratoryjnej. W WIORiN porównywano wyniki pobrań prób wykonanych w trakcie kontroli pracy próbobiórcy z próbami pobranymi przez akredytowanego próbobiórcę (§ 13 pkt 3 lit. b ww. *rozporządzenia*). Wynik przeprowadzonej oceny laboratoryjnej materiału siewnego pobranego przez kontrolowanych próbobiórców był zgodny z wynikiem oceny prób kontrolnych pobranych przez urzędowych próbobiórców. W przypadku dwóch próbobiórców akredytowanych w trakcie kontroli ich pracy w latach 2019-2023 (30 czerwca) próbobiórca urzędowi pobrali próby kontrolne nie mniej niż z 5% partii materiału siewnego zgłoszonych do oceny laboratoryjnej (§ 13 pkt 3 lit. b ww. *rozporządzenia*), w odniesieniu do jednego próbobiórcy akredytowanego w 2020 r., 2021 r. oraz 2022 r. próbobiórca urzędowi przeprowadzający kontrolę pracy³⁷ pobrali próby kontrolne materiału siewnego stanowiące odpowiednio 0,5%, 3,5% i 2%³⁸.

(akta kontroli: str. 121, 258-259, 245-252, 1185)

Wojewódzki Inspektor wyjaśnił m.in., że *pobranie próby, z partii materiału siewnego, z których pobierał próbobiórca akredytowany, przez próbobiórcę urzędowego w ramach kontroli wynikającej z § 13.pkt 3 lit. b) rozporządzenia w sprawie szkoleń możliwe do zrealizowania było jedynie w momencie dostępności ww. partii w dniu kontroli w odpowiedniej ilości. (...) Brak dostępnej wystarczającej ilości partii materiału siewnego w magazynie ograniczył możliwości pobrania prób kontrolnych w ilości realizującej wymagane minimum 5%. Brak określenia w przepisach obowiązku informowania właściwych jednostek nadzorujących o planowanym terminie pobrania prób przez próbobiórców akredytowanych, mimo dopełnienia przez nich obowiązku dostarczenia protokołu pobrania próby w ciągu 7 dni od daty pobrania nie zagwarantował w analizowanym przypadku dostępności partii materiału siewnego w liczbie zapewniającej realizację określonego minimum 5% (...).*

(akta kontroli: str. 1182-1185)

Podkreślić należy, że w świetle powyższych ustaleń, określone w § 13 pkt 3 lit. b *rozporządzenia w sprawie szkoleń* pobranie, w toku kontroli pracy próbobiórcy akredytowanego, prób kontrolnych nie mniej niż z 5% partii materiału siewnego zgłoszonych do oceny laboratoryjnej, w sytuacji braku materiału siewnego, którego próba była zgłoszona do oceny, było niemożliwe do realizacji.

Wojewódzki Inspektor wyjaśnił, że *wdrożono obowiązek dokumentowania w notatce służbowej z kontroli pracy próbobiórcy przez próbobiórcę kontrolującego informacji o braku*

³⁴ Pełny rok (2019-2022).

³⁵ Analizą objęto kontrole pracy dwóch próbobiórców urzędowych oraz trzech próbobiórców akredytowanych przeprowadzone w latach 2019-2023 (30 czerwca).

³⁶ Pszenżyto ozime, kukurydza, jęczmień jary, łubin wąskolistny, żylica.

³⁷ 6 października 2020 r., 24 lutego 2021 r., 29 lipca 2021 r., 3 sierpnia 2022 r.

³⁸ Próby kontrolne materiału siewnego stanowiące odpowiednio 0,5% (jedna próba ze 195 prób zgłoszonych do oceny laboratoryjnej przez tego próbobiórcę), 3,5% (podczas pierwszej kontroli pracy jedna próba z 26 prób zgłoszonych do oceny laboratoryjnej przez tego próbobiórcę, podczas drugiej kontroli pracy jedna z 31) i 2% (jedna próba z 45 prób zgłoszonych do oceny laboratoryjnej przez tego próbobiórcę) zgłoszonych do oceny laboratoryjnej.

wystarczającej ilości partii materiału siewnego w dniu kontroli próbobiorky akredytowanego, co uniemożliwia spełnienie zapisów rozporządzenia.

(akta kontroli: str. 1256-1261)

4.3. Kontrola pracy każdego z analizowanych próbobiorków, była przeprowadzana poprzez uczestnictwo w pobraniu próby corocznie, zgodnie z § 16 rozporządzenia w sprawie szkoleń. Zgodnie z § 15 ust. 1 ww. rozporządzenia w analizowanych przypadkach z kontroli pracy³⁹ urzędowych lub akredytowanych próbobiorków sporządzono notatkę służbową. Kontrola pracy przeprowadzana była przez próbobiorków urzędowych i obejmowała według notatki służbowej: obserwację czynności próbobiorky (sprawdzenie zgodności danych partii z wnioskiem, sprawdzenie jednolitości i przygotowania partii, wpis na świadectwie oceny polowej, sprawdzenie czystości sprzętu, zastosowanie odpowiedniego probierza/metody, prawidłowość użycia probierza, pobranie prawidłowej ilości próbek pierwotnych; użycie odpowiedniego rozdzielacza lub metody wydzielania próbki średniej, mieszanie próbki ogólnej, wydzielanie próbek średnich, wydzielanie próbek do wilgotności, masa próbki średniej; zabezpieczenie pojemników partii po pobraniu, zabezpieczenie próbek średnich) oraz prawidłowość sporządzenia protokołu pobrania.

(akta kontroli: str. 258)

4.4. W okresie objętym kontrolą w wyniku przeprowadzonych przez WIORiN kontroli pracy akredytowanych i urzędowych próbobiorków w żadnym przypadku w drodze decyzji, nie cofnięto akredytacji albo nie nakazano usunięcia stwierdzonych uchybień w określonym terminie lub nie nakazano odbycia szkolenia doskonalącego (art. 81 ust. 4 ustawy o nasiennictwie). Nie wystąpiły również przypadki unieważnienia pobrania prób i wyników oceny laboratoryjnej materiału siewnego dokonanej na próbach pobranych przez danego próbobiorkę (art. 81 ust. 7 pkt 2 ustawy o nasiennictwie).

(akta kontroli: str. 258, 1109-1110, 1141-1151, 1179)

4.5. W poszczególnych latach objętych kontrolą liczba akredytowanych próbobiorków⁴⁰ wyniosła odpowiednio: 45, 49, 57, 61 i 54 osoby, a urzędowych próbobiorków⁴¹: 76, 69, 70, 71 i 59 osób.

(akta kontroli: str. 120)

Wojewódzki Inspektor wyjaśnił m.in., że w latach 2019-2023 (30 czerwca) *nie wystąpiła sytuacja, w której potrzeby WIORiN w zakresie wykonywania ocen materiału siewnego były wyższe w stosunku do możliwości wykonania prac przez urzędowych i akredytowanych próbobiorków. Pobieranie prób materiału siewnego roślin rolniczych do oceny tożsamości i czystości odmianowej oraz pobieranie prób sadzeniaków ziemniaka do oceny weryfikacyjnej w całości zostało zrealizowane przez urzędowych próbobiorków. Natomiast pobieranie prób materiału siewnego roślin rolniczych do oceny laboratoryjnej realizowane było przez urzędowych próbobiorków WIORiN w przypadku złożenia do niego wniosków w tym zakresie oraz próbobiorków akredytowanych w przypadku przedsiębiorstw, których pracownicy posiadają akredytację.*

(akta kontroli: str. 1123-1133)

Wojewódzki Inspektor podał, że w opinii tutejszego urzędu dla oceny i weryfikacji czy akredytowani kwalifikatorzy i akredytowani próbobiorky będą wykonywali czynności w zakresie akredytacji w ramach stosunku pracy wystarczyła treść samego wniosku o udzielenie akredytacji, gdzie wnioskodawca wskazuje osobę jako zatrudnioną z podaniem stanowiska zatrudnienia. Treść wniosku potraktowano jako oświadczenie w rozumieniu art. 75 § 2 Kodeksu postępowania administracyjnego. Treść i dane we wniosku potwierdzone były podpisem przedsiębiorcy oraz osoby, dla której ma być udzielona akredytacja. Potwierdzenie faktu zatrudnienia dodatkowym dokumentem byłoby powieleniem treści wniosku.

(akta kontroli: str. 1123-1133)

³⁹ Analizą objęto kontrole pracy dwóch próbobiorków urzędowych oraz trzech próbobiorków akredytowanych przeprowadzone w latach 2019-2023 (30 czerwca).

⁴⁰ Wykonujących próbobrań w danym roku.

⁴¹ Wykonujących próbobrań w danym roku.

5. W latach 2019-2020 funkcjonowało 10 akredytowanych laboratoriów WIORiN⁴² i dwa laboratoria urzędowe, a liczba analityków nasiennych⁴³ wyniosła: w 2019 r. 20, a w 2020 r. 16 osób.

(akta kontroli: str. 120)

Nadzór nad pracą urzędowych i akredytowanych laboratoriów WIORiN sprawował do 31 grudnia 2020 r.⁴⁴. W latach 2019-2020 liczba kontroli laboratoriów akredytowanych, które posiadały akredytację do oceny materiału siewnego roślin rolniczych przeprowadzonych przez Laboratorium Oceny Nasion WIORiN wyniosła 18, po dziewięć w każdym roku. W Laboratorium Oceny Nasion w WIORiN w 2019 r. i 2020 r. odbyła się kontrola zewnętrzna przeprowadzona przez Polskie Centrum Akredytacji⁴⁵.

(akta kontroli: str. 1101-1108)

Wojewódzki Inspektor wyjaśnił m.in., że *prowadził stały nadzór nad laboratoriami urzędowymi, które wchodziły w skład WIORiN poprzez dokonywanie przeglądu zarządzania Laboratorium. Podczas przeglądów zostały omówione informacje, które pozwoliły na ocenę funkcjonowania systemu zarządzania laboratoriami oraz ustalenie czy potrzebne jest dokonywanie zmian w systemie zarządzania. Wyposażenie laboratoriów podlegało regularnym przeglądom, wzorcowaniu i konserwacji zgodnie z obowiązującymi procedurami i harmonogramem. Oba laboratoria posiadały personel o wysokich kwalifikacjach. Kompetencje pracowników były monitorowane i potwierdzane poprzez udział w wewnętrznych i zewnętrznych programach szkoleniowych. Plany szkoleniowe zostały w pełni zrealizowane, zgodnie z potrzebami personelu. Przegląd funkcjonowania Systemu Zarządzania Laboratorium Oceny Nasion odbył się 17 stycznia 2019 r. oraz 26.02.2020 r. i obejmował m.in. omówienie zagadnień dotyczących: zmian czynników wewnętrznych, które były istotne dla laboratorium, realizacji celów, przydatności polityki i procedur, statusu działań podjętych w następstwie wcześniejszych przeglądów zarządzania, wyników ostatnich audytów wewnętrznych, działań korygujących, oceny przez podmioty zewnętrzne, adekwatności zasobów, wyników identyfikacji ryzyka. W Laboratorium Wojewódzkim przegląd zarządzania odbył się w 21.01.2019 r. oraz 25 lutego 2020 r. i obejmował m.in. sposób realizacji wniosków z poprzedniego przeglądu zarządzania, politykę jakości, nadzór nad dokumentami w Laboratorium, nadzorowanie badań niezgodnych z wymaganiami, ocenę realizacji Planu kontroli jakości wyników badań ocenę Laboratorium przez organizacje zewnętrzne, Z przedstawionych danych dotyczących funkcjonowania Systemu Zarządzania w Laboratorium wynikało, że system działa poprawnie, zgodnie z kryteriami.*

(akta kontroli: str. 1186-1191)

5.1. W analizowanych przypadkach⁴⁶ zakres przeprowadzonych przez WIORiN kontroli obejmował m.in. przegląd dokumentacji obowiązującej w laboratorium (karty badań, kopie wystawionych świadectw i informacji), dostępność i stosowanie Międzynarodowych Przepisów Oceny Nasion ISTA⁴⁷ oraz aktualnych przepisów prawnych z zakresu nasiennictwa, prawidłowość zapisów dotyczących nadzoru nad wyposażeniem stosowanym w badaniach, zapisy kontroli temperatur w urządzeniach do kiełkowania nasion oraz sprawdzania podłoży stosowanych do analiz kiełkowania, sposób przechowywania próbek po badaniach. W toku trzech kontroli WIORiN stwierdził nieprawidłowości polegające na: nieprecyzyjnym zapisywaniu na Kartach sprawdzenia danych o wadze⁴⁸, niewłaściwej prezentacji wyników oznaczania wilgotności nasion⁴⁹, niepodaniu na informacji

⁴² Badających próby/wykonujących analizy materiału siewnego roślin rolniczych.

⁴³ Wykonujących próbobranie w danym roku.

⁴⁴ Na podstawie art. 61 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 13 lutego 2020 r. o Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa, z dniem 1 stycznia 2021 r. laboratoria wojewódzkich inspektoratów ochrony roślin i nasiennictwa, stały się laboratoriami Głównego Inspektoratu.

⁴⁵ Wynik kontroli - Laboratorium ustanowiło, wdrożyło i utrzymuje system zarządzania umożliwiający spełnienie wymagań normy PN-EN ISO/IEC17025:2018-02 zgodnie z opcją A.

⁴⁶ Badaniem objęto dokumentację kontroli pięciu laboratoriów akredytowanych: trzech kontroli przeprowadzonych w 2019 r. i dwóch kontroli z 2020 r.

⁴⁷ Z ang. International Seed Testing Association.

⁴⁸ Kontrola z 24 września 2019 r.

⁴⁹ Kontrola z 27 października 2020 r. i z 7 grudnia 2020 r.

o dyskwalifikacji partii materiału siewnego po ocenie laboratoryjnej stwierdzonego w trakcie analizy gatunku obcego⁵⁰. Kontrolowane laboratoria zostały zobowiązane do prowadzenia poprawnych zapisów i obliczeń ze sprawdzania wag oraz przesłania skanu karty do Laboratorium Oceny Nasion WIORiN w terminie do 18 października 2019 r., wykonywania obliczeń w oznaczaniu wilgotności nasion zgodnie z metodyką, przenoszenia informacji na wystawiane wyniki zgodnie z zapisami na kartach badań.

Zgodnie z wymogami określonymi w Planie pracy Laboratorium Oceny Nasion oraz komórek terenowych WIORiN w zakresie laboratoryjnej oceny nasion, pobierania prób i kontroli podmiotów⁵¹, w każdym analizowanym przypadku załącznikiem do protokołu kontroli było zestawienie kontrolnych próbek (gatunek/odmiana/nr partii/stopień odsiewu/nr świadectwa /informacji) oraz informacja o dokonaniu przeglądu kopii wystawionych świadectw/informacji oraz odpowiadających im kart badań (wymienionych w zestawieniu załączonym do protokołu).

(akta kontroli: str. 260-295, 679-723, 1141-1149, 1152-1155)

6. Kontrolne oceny materiału siewnego zostały przeprowadzone w dwóch przypadkach (w 2020 r. i 2021 r.), w których zostało unieważnione świadectwo oceny polowej i wydane nowe świadectwo. W okresie objętym kontrolą w WIORiN nie wystąpiły przypadki unieważnień pobranych prób i wyników oceny laboratoryjnej materiału siewnego (art. 81 ust. 7 pkt 2 *ustawy o nasiennictwie*), unieważnień wyników oceny laboratoryjnej materiału siewnego (art. 81 ust. 7 pkt 3 lit. a *ustawy o nasiennictwie*) lub zatrzymań etykiet lub plomb wydanych na podstawie nieprawidłowo wykonanej oceny materiału siewnego (art. 81 ust. 7 pkt 3 lit. b *ustawy o nasiennictwie*).

(akta kontroli: str. 136, 1179)

W jednym przypadku⁵², w 2020 r. unieważniony został wynik oceny polowej materiału siewnego (w trybie art. 81 ust. 7 pkt 1 *ustawy o nasiennictwie*) z uwagi na wydanie przez kwalifikatora akredytowanego świadectwa oceny polowej materiału siewnego plantacji, której powierzchnia była mniejsza niż wskazana we wniosku o dokonanie oceny polowej, co ustalono podczas kontroli pracy kwalifikatora akredytowanego⁵³. WIORiN w trakcie oceny kontrolnej wystawił⁵⁴ nowe świadectwo oceny polowej materiału siewnego⁵⁵, a świadectwo wystawione z błędnym oznaczeniem wielkości plantacji zostało anulowane z zachowaniem wymogów określonych w art. 81 ust. 7 pkt 1 *ustawy o nasiennictwie*, tj. poprzez przekreślenie świadectwa oceny polowej i umieszczenie na nim wyrazu „anulowano” oraz opatrzeniem druku podpisem osoby kontrolującej i datą.

W innym przypadku⁵⁶, w 2021 r., w trakcie kontroli pracy kwalifikatora akredytowanego WIORiN stwierdził, że plantacja została oceniona niezgodnie z metodyką tj. brak przeprowadzonej pierwszej oceny polowej w okresie pełni kwitnienia roślin. W dniu oceny pracy kwalifikatora akredytowanego WIORiN przeprowadził kontrolną ocenę polową materiału siewnego oraz wystawił świadectwo oceny polowej materiału siewnego⁵⁷, a świadectwo wystawione przez kwalifikatora akredytowanego zostało anulowane z zachowaniem wymogów określonych w art. 81 ust. 7 pkt 1 *ustawy o nasiennictwie*, tj. poprzez przekreślenie świadectwa oceny polowej i umieszczenie na nim wyrazu „anulowano” oraz opatrzeniem druku podpisem osoby kontrolującej i datą. Kwalifikator akredytowany nie wniósł uwag do oceny i został zobowiązany do usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości, a w zalecaniach wskazano, że *plantacje nasienne należy oceniać zgodnie z zalecaną w przepisach metodyką*. W protokole dotyczącym wyżej opisanej kontroli pracy (nr OWR-114/2021) podano m.in., że *podczas oceny ustalono, że plantacja*

⁵⁰ Kontrola z 7 grudnia 2020 r.

⁵¹ Plan na 2019 r. oraz Plan na 2020 r.

⁵² Sprawa OSM.7110.5.12.2020.

⁵³ Kwalifikator akredytowany nie wniósł uwag do oceny.

⁵⁴ W dniu oceny pracy kwalifikatora akredytowanego.

⁵⁵ O którym mowa w art. 73 ust. 1 pkt 1 *ustawy o nasiennictwie*.

⁵⁶ Sprawa OWR.7110.5.5.2021.

⁵⁷ O którym mowa w art. 73 ust. 1 pkt 1 *ustawy o nasiennictwie*.

tubinu wąskolistnego została oceniona tylko jeden raz⁵⁸ (...) W związku z powyższym anulowano wystawione przez akredytowanego kwalifikatora świadectwo i przeprowadzono urzędową ocenę polową (...) W protokole odnotowano również brak przeprowadzonej pierwszej oceny polowej na plantacji tubinu wąskolistnego, które stanowi naruszenie następujących przepisów prawa: art. 51 pkt 4 ustawy o nasiennictwie. W protokole nie wskazano przepisu odnoszącego się do metod oceny polowej materiału siewnego, które zostały zdaniem WIORiN naruszone przez kwalifikatora, którego praca była objęta kontrolą, co opisano szerzej w sekcji Stwierdzone nieprawidłowości.

(akta kontroli: str. 136, 269-295, 1179)

6.1. W okresie objętym kontrolą WIORiN prowadził statystykę dotyczącą liczby zrealizowanych zadań w zakresie oceny materiału siewnego (urzędowa ocena polowa, urzędowa ocena laboratoryjna 2019-2020, ocena weryfikacyjna, urzędowa ocena cech zewnętrznych).

WIORiN wykonał:

- w 2019 r.: 9 568 urzędowych ocen polowych, 12 731 pobrań prób materiału siewnego, 736 kontroli materiału siewnego,
- w 2020 r.: 7 780 urzędowych ocen polowych, 11 803 pobrania prób materiału siewnego, 506 kontroli materiału siewnego,
- w 2021 r.: 1 585 urzędowych ocen polowych, 15 486 pobrań prób materiału siewnego, 643 kontrole materiału siewnego,
- w 2022 r.: 1 425 urzędowych ocen polowych, 11 487 pobrań prób materiału siewnego, 543 kontrole materiału siewnego,
- w 2023 r. (30 czerwca): 762 urzędowych ocen polowych, 5 426 pobrań prób materiału siewnego, 277 kontroli materiału siewnego.

(akta kontroli: str. 1123-1133)

7. WIORiN prowadził odrębną ewidencję przedsiębiorców i ewidencję rolników, którzy prowadzili obrót materiałem siewnym roślin rolniczych i warzywnych.

Ewidencje podmiotów prowadzone były w systemie ZSIORiN, gdzie wprowadzano dane na podstawie złożonego zgłoszenia o wpis do ewidencji podmiotów. System ten generował unikalny numer rejestracyjny podmiotu. W ZSIORiN nadawana była również rola podmiotu ze względu na prowadzoną działalność.

W okresie objętym kontrolą bieżące problemy wynikające z obsługi ZSIORiN podczas dokonywania wpisu/aktualizacji/wykreśleń/edytowania podmiotu prowadzanego do systemu oraz wprowadzania wniosków do oceny polowej były zgłaszane przez WIORiN poprzez aplikację MANTIZ. Zgłoszenia dotyczyły m.in.:

- przywrócenia do ZSI numeru rejestracyjnego podmiotu;
- braku nadania numeru rejestracyjnego przez ZSIORiN;
- błędów podczas próby dodania roli podmiotu;
- problemu z nadaniem numeru NIP, system odpowiadał, że NIP już istnieje;
- braku odmiany rośliny w słowniczku aplikacji.

Przekazane zgłoszenia problemów były na bieżąco rozwiązywane przez pracowników GIORiN, a ciężące na WIORiN zadania zostały zrealizowane.

W WIORiN prowadzone były ewidencje podmiotów również w programie Excel, w którym wprowadzane były dane podmiotu, który dokonuje zgłoszenia do ewidencji, aktualizacji zgłoszenia oraz wykreślenia z ewidencji podmiotów.

W ewidencji przedsiębiorców prowadzonej w programie Excel odnotowywane były dane wskazane w art. 84 ust. 3 pkt 1-3 i 5 ustawy o nasiennictwie, brak było natomiast informacji o wskazaniu rodzaju wykonywanej działalności, tj. określonej w art. 84 ust. 3 pkt 4 ustawy o nasiennictwie.

⁵⁸ Oceny plantacji tubinu wąskolistnego dokonano tylko raz, w momencie kiedy plantacja zawiązuje już strąki, a kwiatki są już zaschnięte i słabo widoczne.

Odnośnie do braku tej informacji Wojewódzki Inspektor wyjaśnił m.in., że *nie została wymieniona kolumna z rodzajem działalności ze względu na powtarzalność danej u każdego przedsiębiorcy wpisanego do ewidencji podmiotów. Informacja ta wynika z rejestracji przedsiębiorców w systemie ZSIORiN, która stanowi podstawową bazę danych podmiotów wpisanych do ewidencji prowadzonej przez Wojewódzkiego Inspektora. Zaświadczenie, które wydawane przez WIORiN o wpisie do ewidencji przedsiębiorców wprost w pkt 4 wskazuje oznaczenie rodzaju wykonywanej działalności gospodarczej: obrót materiałem siewnym.*

(akta kontroli: str. 298-301, 364, 1167-1169)

7.1. Zaświadczenia o wpisie do ewidencji pięciu przedsiębiorców lub rolników zostały wydane w terminie od 7 do 14 dni od dnia wpisania podmiotu do właściwego rejestru lub aktualizacji danych zawartych w rejestrze. Przedmiotem aktualizacji pięciu wpisów objętych badaniem nie była zmiana miejsca zamieszkania albo siedziby, która spowodowałaby konieczność poinformowania o nich innych właściwych wiorin.

W zaświadczeniach objętych kontrolą ujęte były informacje wskazane w art. 84 ust. 6 (przedsiębiorca) i art. 86 ust. 6 (rolnik) *ustawy o nasiennictwie*. W prowadzonej ewidencji przedsiębiorców i rolników, na dzień prowadzenia kontroli przez NIK, wpisane były informacje zgodne z danymi wskazanymi w wydanych zaświadczeniach o wpisie, z uwzględnieniem zmian aktualizacyjnych.

(akta kontroli: str. 302-363)

7.2. W WIORiN wystąpiły przypadki stwierdzenia, na podstawie art. 90 ust. 1 *ustawy o nasiennictwie*, naruszenia przepisów dotyczących jakości, wytwarzania i przechowywania materiału siewnego oraz obrotu tym materiałem, i tak:

- w 2019 r. w odniesieniu do: 14 przedsiębiorców wpisanych do ewidencji oraz siedmiu rolników wpisanych do ewidencji;
- w 2020 r. – siedmiu przedsiębiorców i trzech rolników;
- w 2021 r. – 15 przedsiębiorców i pięciu rolników;
- w 2022 r. – ośmiu przedsiębiorców i jednego rolnika;
- w 2023 r. (do 30 czerwca 2023 r.) – tylko siedmiu przedsiębiorców.

W trakcie prowadzenia, na podstawie art. 121 *ustawy o nasiennictwie*, kontroli u podmiotów wpisanych do ewidencji przedsiębiorców lub rolników, których celem było sprawdzenie prawidłowości działania podmiotów wpisanych do ewidencji przedsiębiorców i rolników, stwierdzono następujące naruszenia przepisów dot.:

1) jakości, tj. art. 48 ust. 1 *ustawy o nasiennictwie* dot. braku okresowej oceny laboratoryjnej, co najmniej w zakresie zdolności kiełkowania materiału siewnego roślin rolniczych – w roku 2019 i 2021,

2) obrotu tym materiałem, tj.:

- art. 84 ust. 1 *ustawy o nasiennictwie* dot. sprzedaży materiału siewnego roślin rolniczych bez zgłoszenia zamiaru prowadzenia obrotu tym materiałem wojewódzkiemu inspektorowi właściwemu ze względu na miejsce zamieszkania albo siedzibę przedsiębiorcy, albo miejsce wykonywania działalności gospodarczej – w każdym roku objętym kontrolą,
- art. 88 ust. 1 i 2 *ustawy o nasiennictwie*: dot. niedopełnienia obowiązku aktualizacji danych w ewidencji przedsiębiorców – w 2021 r., 2022 r. i 2023 r.;
- art. 92 ust. 1 pkt 1 i pkt 2 *ustawy o nasiennictwie* dot. składania wojewódzkiemu inspektorowi nieprawdziwych informacji dot. obrotu materiałem siewnym, niezłożenia takiej informacji lub nieprawidłowego prowadzenia dokumentacji – w każdym roku objętym kontrolą;
- art. 95 ust. 1 i 2 *ustawy o nasiennictwie* dot. sprzedaży materiału siewnego z otwartych opakowań – w 2021 r. i nieprawidłowego zabezpieczenia materiału siewnego – w 2023 r.;
- art. 96 ust. 3 *ustawy o nasiennictwie* dot. podawania na etykietach informacji niezgodnie ze świadectwem oceny laboratoryjnej – w 2021 r. i 2023 r.;

- art. 98 ust. 7 *ustawy o nasiennictwie* dot. niezgodności w dokumentacji dot. etykiet zawierającej numery etykiet wydanych dla określonych partii materiału siewnego oraz etykiet zniszczonych podczas druku – w 2020 r.;
- art. 104 ust. 1 pkt 1 *ustawy o nasiennictwie* dot. wprowadzenia do obrotu nasion gorczycy jako materiału siewnego – w 2019 r.;
- art. 120 *ustawy o nasiennictwie* dot. braku informacji przedsiębiorcy do wojewódzkiego inspektora właściwego ze względu na miejsce zamieszkania albo siedzibę przedsiębiorcy, albo miejsce wykonywania działalności gospodarczej, o przywiezionym materiale siewnym z krajów trzecich – w 2022 r.;
- § 3 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 22 stycznia 2014 r. w sprawie prowadzenia dokumentacji dot. materiału siewnego oraz zakresu i terminów składania informacji dotyczących obrotu materiałem siewnym, dot. braku lub nieprawidłowych danych wymaganych ww. rozporządzeniem na dokumentach sprzedaży⁵⁹, tj. kategorii lub stopnia kwalifikacji materiału siewnego, numeru partii materiału siewnego – w każdym roku objętym kontrolą;
- § 4 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie rodzaju opakowań materiału siewnego roślin rolniczych i warzywnych, sposobu ich zabezpieczania oraz szczegółowego sposobu etykietowania i plombowania, dot. nieprawidłowego zabezpieczenia opakowań materiału siewnego – w 2020 r.

(akta kontroli: str. 296, 1123-1130)

WIORiN nakazał w trybie art. 90 ust. 1 pkt 1 *ustawy o nasiennictwie*, usunięcie stwierdzonych uchybień:

- w 2019 r. – czterem przedsiębiorcom wpisanym do ewidencji i trzem rolnikom wpisanym do ewidencji;
- w 2020 r. – jednemu przedsiębiorcy i dwóm rolnikom;
- w 2021 r. – sześciu przedsiębiorcom i trzem rolnikom;
- w 2022 r. – tylko dwóm przedsiębiorcom;
- w 2023 r. (do 30 czerwca) – tylko jednemu przedsiębiorcy.

W przypadku odpowiednio: 10 przedsiębiorców i czterech rolników – w 2019 r., sześciu przedsiębiorców i jednego rolnika – w 2020 r., dziewięciu przedsiębiorców i dwóch rolników – w 2021 r., sześciu przedsiębiorców i jednego rolnika – w 2022 r. oraz sześciu przedsiębiorców – w 2023 r. (do 30 czerwca), podczas kontroli przeprowadzonych przez pracowników WIORiN stwierdzono uchybienia jednak w protokole kontroli nie wyznaczono terminu (konkretnej daty lub liczby dni) ich usunięcia. Dotyczyło to sytuacji, w których stwierdzono:

- nieprawidłowość oznaczenia daty zapakowania mieszanki nasiennej wynikającej z błędu pracownika – zalecono podjęcie działań naprawczych mających na celu wyeliminowanie błędów technicznych;
- nieprawidłowości w wystawianych dokumentach sprzedaży – pouczono o prawidłowym wystawianiu faktur zgodnie z rozporządzeniem;
- zakup od podmiotu niewpisanego do ewidencji przedsiębiorców – zalecono zakup materiału siewnego od podmiotów wpisanych do ewidencji;
- brak dokumentacji dot. przerobu materiału siewnego – zalecono prowadzenie przedmiotowej dokumentacji;
- nieprawidłowo zabezpieczone opakowania materiału siewnego; nieprawidłowości w sporządzaniu informacji o wprowadzonym do obrotu materiale siewnym;
- kontrolowany nie poinformował WIORiN o zmianie danych w ewidencji przedsiębiorców – w trakcie kontroli został złożony wniosek o aktualizacji;
- brak informacji o przywozie materiału siewnego z państw trzecich i stwierdzenie błędnie wypełnionej etykiety mieszanki materiału siewnego – przedsiębiorca zadeklarował wycofanie partii z obrotu i przeetykietowanie;
- przedsiębiorca nie przechowywał etykiet materiału siewnego partii wyjściowych.

⁵⁹ Dz.U. poz. 182 ze zm.

W okresie objętym kontrolą nie zakazywano w trybie decyzji administracyjnej, na podstawie art. 90 ust. 1 pkt 2 ustawy o nasiennictwie, prowadzenia obrotu materiałem siewnym ani przez przedsiębiorców, ani przez rolników.

W okresie objętym kontrolą ujętych było odpowiednio:

- w ewidencji przedsiębiorców – 856, 857, 880, 891 i 887 przedsiębiorców, którzy prowadzili obrót materiałem siewnym;
- w ewidencji rolników – 68, 69, 66, 65 i 61 rolników, którzy prowadzili obrót tym materiałem.

WIORiN wykreślił, w okresie objętym kontrolą, w związku z zaprzestaniem prowadzenia obrotu materiałem siewnym, odpowiednio:

- z ewidencji przedsiębiorców – 49, 27, 36, 27 i 15 przedsiębiorców;
- z ewidencji rolników – trzech, sześciu, trzech, siedmiu rolników. W 2023 r. (do 30 czerwca) nie wykreślono żadnego rolnika.

(akta kontroli: str. 296)

Wykreślenie z ewidencji podmiotów następowało w trybie zawiadomienia o wykreśleniu z ewidencji na podstawie informacji o zaprzestaniu prowadzenia działalności złożonej przez podmiot wpisany do ewidencji. W Oddziałach WIORiN, w związku z prowadzonymi kontrolami u podmiotów wpisanych do ewidencji, prowadzona była również ich weryfikacja. Podmioty weryfikowane były również w Centralnej Ewidencji Działalności Gospodarczej oraz w Krajowym Rejestrze Sądowym. W przypadku zawieszenia działalności bądź wykreślenia, Oddział weryfikuje informacje oraz informuje podmiot o konieczności pisemnego poinformowania WIORiN o zaprzestaniu prowadzenia działalności w zakresie obrotu materiałem siewnym. W dalszej kolejności po otrzymaniu złożonej informacji o zaprzestaniu działalności wykreślano podmiot z ewidencji.

(akta kontroli: str. 364-365, 1167-1169)

7.3. W okresie objętym kontrolą liczba etykiet urzędowych wydanych przez WIORiN dla materiału siewnego wyniosła łącznie⁶⁰ 5 677 041⁶¹, w tym: w 2019 r. 1 988 745, w 2020 r. 2 191 618, w 2021 r. 987 259, w 2022 r. 267 511, a w I połowie 2023 r. 241 908. Łączna liczba etykiet urzędowych wydanych dla materiału siewnego kategorii elitarny, kwalifikowany i handlowy wyniosła 4 899 550, w tym⁶²: w 2019 r. 1 732 589, w 2020 r. 1 784 064, w 2021 r. 904 824, w 2022 r. 240 117, a w I połowie 2023 r. 237 956. Najwięcej etykiet urzędowych dla materiału siewnego roślin rolniczych i warzywnych wydano w każdym roku dla materiału siewnego o kategorii kwalifikowany i stanowił on odpowiednio: 96%, 97%, 95%, 99% i 97% etykiet wydanych dla materiału siewnego roślin rolniczych i warzywnych kategorii elitarny, kwalifikowany i handlowy.

(akta kontroli: str. 366)

W okresie objętym kontrolą liczba plomb urzędowych wydanych przez WIORiN dla materiału siewnego wyniosła łącznie⁶³ 147 647, w tym: w 2019 r. 43 587, w 2020 r. 28 780, w 2021 r. 39 440, w 2022 r. 24 660, a w I połowie 2023 r. 11 180.

(akta kontroli: str. 366)

W WIORiN nie agregowano zbiorczych danych o rodzaju i gatunku roślin, dla których wydano etykiety urzędowe oraz o masie netto opakowań, dla których zostały wydane etykiety. W WIORiN nie były również ewidencjonowane dane o kategorii materiału siewnego, rodzaju i gatunku roślin, a także masie netto opakowań materiału siewnego, dla którego wydano plomby urzędowe. Wojewódzki Inspektor wyjaśnił m.in., że system informatyczny ZSIORiN, z którego korzysta PIORiN w celu wydruku etykiet urzędowych nie pozwala wygenerować raportów z tak szczegółowymi danymi. Wydruk urzędowych etykiet następuje z systemu, gdzie wybieramy z odpowiednich zakładki dane do wydruku etykiet

⁶⁰ Dane dla roślin rolniczych i warzywnych.

⁶¹ Materiał siewny roślin rolniczych i warzywnych kategorii elitarny, kwalifikowany, handlowy oraz mieszanki materiału siewnego i materiału siewnego niezakwalifikowanego ostatecznie.

⁶² W latach 2021-2023 (30 czerwca) etykiety urzędowe wydano dla materiału siewnego roślin rolniczych i warzywnych kategorii elitarny i kwalifikowany.

⁶³ Dane dla roślin rolniczych i warzywnych.

zgodnie ze złożonym przez wnioskodawcę wnioskiem. Przepisy zawarte w ustawie o nasiennictwie nie nakładają obowiązku tak szczegółowego prowadzenia ewidencji etykiet z uwzględnieniem rodzaju i gatunku oraz masy netto opakowań. W okresie 2019-2023 wpłynęło ok. 1800 wniosków o wydanie etykiet materiału siewnego, niektóre z nich zawierają po kilkanaście pozycji, dlatego pozyskanie tak szczegółowych danych było bardzo trudne i problematyczne. Wskazał również, że przepisy zawarte w ustawie o nasiennictwie nie precyzują sposobu prowadzenia wykazu plomb. W związku z powyższym dane (o kategorii materiału siewnego, rodzaju i gatunku roślin, a także masie netto opakowań materiału siewnego, dla którego wydano plomby urzędowe – przyp. kontr.) są niemożliwe do wygenerowania.

(akta kontroli: str. 1088-1089)

WIORiN weryfikował spełnianie przez prowadzących obrót materiałem siewnym obowiązków w zakresie stosowania i etykietowania tego materiału w toku prowadzonych corocznie kontroli⁶⁴. Zakres prowadzonych kontroli obejmował prawidłowość prowadzenia obrotu materiałem siewnym oraz np. przestrzeganie obowiązków wynikających z wpisu do rejestru podmiotów profesjonalnych, pobranie prób materiału siewnego na obecność organizmów genetycznie modyfikowanych. Adnotacje o stosowanym sposobie etykietowania oraz opakowaniach materiału siewnego były zamieszczane w protokołach kontroli, a w odniesieniu do żadnego z podmiotów objętych analizą NIK nie zostały stwierdzone uchybienia w zakresie realizacji obowiązków określonych w art. 96 ust. 3-5 oraz rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia z dnia 3 lipca 2020 r. w sprawie rodzaju opakowań materiału siewnego roślin rolniczych i warzywnych, sposobu ich zabezpieczania oraz szczegółowego sposobu etykietowania i plombowania⁶⁵

(akta kontroli: str. 370)

Wojewódzki Inspektor wyjaśnił m.in., że spełnienie przez prowadzących obrót materiałem siewnym roślin rolniczych obowiązków w zakresie stosowania opakowań spełniających wymogi określone w rozporządzeniu w sprawie rodzaju opakowań materiału siewnego roślin rolniczych i warzywnych, sposobu ich zabezpieczania oraz szczegółowego sposobu etykietowania i plombowania WIORiN weryfikował w trakcie kontroli wynikających z art. 121 ust. 1 ustawy o nasiennictwie w zakresie wytwarzania oceny, przechowywania i obrotu materiałem siewnym u podmiotów prowadzących działalność w określonym zakresie. Sprawdzeniu podlegał materiał siewny przygotowany i oferowany do sprzedaży przez kontrolowanego w czasie, w którym przeprowadzana była kontrola. (...) Sprawdzeniu podlegał materiał siewny przygotowany i oferowany do sprzedaży przez kontrolowanego w czasie, w którym przeprowadzana była kontrola.

(akta kontroli: str. pismo 1101-1108)

WIORiN sprawował nadzór nad prawidłowością wypełniania i wydawania etykiet urzędowych przez upoważnionych do wydawania/wypełniania etykiet urzędowych (art. 98 ust. 2 ustawy o nasiennictwie), poprzez prowadzenie kontroli⁶⁶ prowadzących obrót materiałem siewnym. Kontrole dotyczące wydruku i prowadzenia dokumentacji etykiet urzędowych do materiału siewnego obejmowały⁶⁷: ocenę sposobu prowadzenia zapisów przychodów i rozchodów etykiet urzędowych (etykiet wydrukowanych, zniszczonych podczas wydruku oraz etykiet zakupionych), ocenę sposobu wypełniania etykiet urzędowych i poprawności danych zawartych na etykietach, kontrolę stanów magazynowych etykiet urzędowych, weryfikację sprawozdania z wydruku etykiet urzędowych, a także ocenę sposobu umieszczania etykiet urzędowych na opakowaniach materiału siewnego. Czynności kontrolne prowadzone były w każdym roku kalendarzowym, od daty wydania upoważnienia do wydawania lub wypełniania etykiet urzędowych. W wyniku żadnej z przeprowadzonych kontroli WIORiN nie stwierdził nieprawidłowości w wykonywaniu czynności z zakresu upoważnienia. Ponadto, przedsiębiorcy posiadający

⁶⁴ Szczegółową analizą objęto pięć podmiotów, którym wydano etykiety urzędowe na podstawie wniosków złożonych w okresie objętym kontrolą (po jednym z lat 2019-2023).

⁶⁵ Dz.U. z 2020 r. poz. 1269.

⁶⁶ Szczegółową analizą objęto pięć spraw (po jednej z lat 2019-2023).

⁶⁷ Szczegółową analizą objęto pięć kontroli (po jednej z lat 2019-2023) dotyczących wydania upoważnień do wydawania (cztery sprawy) i wypełniania (jedna sprawa) etykiet urzędowych.

upoważnienia, o których mowa w art. 98 ust. 2 *ustawy o nasiennictwie*, składali (w układzie półrocznym) sprawozdania z wykorzystania etykiet urzędowych do materiału siewnego, obejmujące informacje o stanie etykiet niezadrukowanych, liczbie zakupionych etykiet, liczbie etykiet zadrukowanych oraz liczbie etykiet zniszczonych w czasie druku. Nie stwierdzono przypadków zniszczenia etykiet, bez obecności przedstawiciela WIORiN, wymaganego art. 98 ust. 10 *ustawy o nasiennictwie*. Niszczenie etykiet urzędowych dokumentowane było w protokołach zniszczenia podpisanych przez przedsiębiorcę oraz przedstawiciela WIORiN lub odnotowywane w protokołach kontroli WIORiN, w przypadku zniszczenia etykiet w trakcie prowadzenia kontroli. W czterech analizowanych sprawach nie zaistniały przesłanki określone art. 98 ust. 9 pkt 1-3 *ustawy o nasiennictwie*, skutkujące cofnięciem upoważnienia do wydawania lub wypełniania etykiet urzędowych, w jednym przypadku wobec złożenia wniosku o wykreślenie z ewidencji rolników i ujęcia podmiotu w ewidencji podmiotów profesjonalnych WIORiN cofnął upoważnienie do wypełniania etykiet urzędowych, a następnie wydał decyzję upoważniającą do wypełniania etykiet urzędowych zgodnie ze złożonym wnioskiem i dokumentacją.

(akta kontroli: str. 370, 1158-1160)

W okresie objętym kontrolą nie było przypadków, w których wobec wykonywania przez prowadzącego obrót czynności z zakresu upoważnienia niezgodnie z przepisami dotyczącymi etykietowania i plombowania materiału siewnego (art. 98 ust. 9 pkt 2 *ustawy o nasiennictwie*), WIORiN w drodze decyzji cofnął upoważnienie, o którym mowa w art. 98 ust. 2 ww. ustawy, tj. upoważnienie do wypełniania etykiet urzędowych albo do wydawania etykiet urzędowych.

(akta kontroli: str. 367)

8. Po przeprowadzonym pobraniu próby, wykonaniu oceny polowej oraz oceny laboratoryjnej materiału siewnego, sporządzone w związku z wykonywaniem tych czynności dokumenty⁶⁸, tj.: protokół z pobrania próby, arkusz oceny polowej wraz z kopią świadectwa oceny polowej materiału siewnego oraz właściwa w danej sprawie dokumentacja sporządzona przez laboratorium, zostały przekazane do WIORiN w terminie 7 dni od dokonania ww. czynności.

Objęte kontrolą i przekazane do WIORiN: protokoły pobrania próby, świadectwa oceny polowej oraz informacja dot. oceny laboratoryjnej materiału siewnego, zostały sporządzone zgodnie z wzorami określonymi w rozporządzeniach Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie wzorów świadectw i informacji dotyczących oceny materiału siewnego⁶⁹.

(akta kontroli: str. 441-443, 454-472)

Wojewódzki Inspektor podał m.in., że: *w przypadku kwalifikatorów akredytowanych, dokumenty były przekazywane przez nich w formie papierowej, a następnie dane te były wpisywane przez pracowników WIORiN do systemu ZSIORiN. Biuro Nasiennictwa GIORiN miało bezpośredni dostęp do danych w systemie, które były wprowadzane po ocenie polowej plantacji nasiennych. Do ww. Biura były przekazywane podsumowane dane z zakresu oceny polowej plantacji nasiennych ocenianych przez kwalifikatorów akredytowanych w postaci sprawozdania WN-1a. W przypadku próbobiorców akredytowanych dane z dokumentów, które mieli oni obowiązek przekazywać do WIORiN nie były wpisywane do systemu ZSIORiN oraz nie były przekazywane w sprawozdaniu rocznym.*

Odnośnie do dokumentacji dotyczącej zadań związanych z funkcjonowaniem Laboratorium Oceny Nasion w Poznaniu oraz dokumentacji dotyczącej nadzoru nad laboratoriami akredytowanymi za lata 2019-2020, Wojewódzki Inspektor wyjaśnił m.in., że *została ona przekazana Głównemu Inspektorowi w związku z przejściem od 1 stycznia 2021 r. nadzoru nad laboratoriami.*

⁶⁸ Kontrola objętych zostało wybranych po jednym z każdego roku objętego kontrolą: protokołów pobrania próby, arkuszy oceny polowej z dołączoną kopią świadectwa oceny polowej materiału siewnego, tj. świadectwem oraz pięć dokumentów sporządzonych przez laboratorium – dwa sporządzone w 2019 r. i trzy sporządzone w 2020 r.

⁶⁹ Odpowiednio z: 27 listopada 2013 r. opublikowanego w Dz.U. z 2019 r. poz. 757 (tekst jednolity) i 9 kwietnia 2021 r. opublikowanego w Dz.U. poz. 757.

W latach 2019-2020 kopie świadectw i informacji były przysyłane do Laboratorium Oceny Nasion w WIORiN w Poznaniu. Pisemne sprawozdanie z dokonania oceny laboratoryjnej materiału siewnego były w tych latach dostarczane przez laboratoria akredytowane do ww. laboratorium w formie elektronicznej (pliki Excel) lub papierowej, według przesłanego wcześniej wzoru. Do GIORiN przekazywane było podsumowanie wszystkich zestawień otrzymanych z laboratoriów.

System przekazywania danych do Laboratorium Oceny Nasion WIORiN był wspomagany technologiami informatycznymi: pliki Excel oraz aplikacja dla laboratoriów akredytowanych, do której miał bezpośredni wgląd GIORiN. Aplikacja umożliwiała podgląd danych wprowadzanych przez poszczególne laboratoria akredytowane oraz możliwe było wygenerowanie raportu w formie pliku Excel.

(akta kontroli: str. 445-452)

8.1. Wzory sprawozdań rocznych zostały opracowane przez Biuro Nasiennictwa w GIORiN i przesłane do wojewódzkich inspektoratów ochrony roślin i nasiennictwa. Sprawozdania dotyczyły m.in. danych z zakresu: oceny polowej (WN-1 i WN-1a), etykiet i plomb (WN-3), oceny weryfikacyjnej (WN-2z), kontroli materiału siewnego (WN-4), szkoleń (WN-4 szkolenia), oceny laboratoryjnej (WN-2 i WN-2a) – za rok 2019 i 2020 i nadzoru nad podmiotami upoważnionymi i akredytowanymi (WN-2) – za rok 2022. WIORiN sporządzał wymagane sprawozdania.

(akta kontroli: str. 444-449)

Zgodnie ze sprawozdaniami z oceny polowej plantacji nasiennych⁷⁰ przedkładanymi przez WIORiN do GIORiN, objęto oceną, łącznie przez urzędowych i akredytowanych kwalifikatorów, w odniesieniu do roślin rolniczych:

- zbożowych: w 2019 r. – 1 217 plantacji o pow. 19 771,6 ha; w 2020 r. – 1 162 plantacje o pow. 19 281,5 ha, w 2021 r. – 1 169 plantacji o pow. 18 363,9 ha i w 2022 r. – 1 126 plantacji o pow. 17 764,4 ha. Zdyskwalifikowano odpowiednio w kolejnych latach: 26 plantacji o pow. 489,5 ha, 12 plantacji o pow. 322,6 ha, 14 plantacji o pow. 374,3 ha i 27 plantacji o pow. 424,7 ha.

W grupie tej dokonano oceny polowej kukurydzy: w 2019 r. – 68 plantacji o pow. 966,7 ha; w 2020 r. – 61 plantacji o pow. 1 095,4 ha; w 2021 r. – 96 plantacji o pow. 1 213,8 ha i w 2022 r. – 99 plantacji o pow. 1 348,2 ton. Nie zdyskwalifikowano żadnej plantacji w 2019 r., Zdyskwalifikowano natomiast: jedną plantację o pow. 17,8 ha w 2019 r., jedną o pow. 1,0 ha w 2021 r. i dwie o pow. 24 ha w 2022 r. W 2020 r. nie zdyskwalifikowano żadnej plantacji.

- pastewnych: w 2019 r. – 1 413 plantacji o pow. 6 037,6 ha; w 2020 r. – 1 825 plantacji o pow. 7 936 ha, w 2021 r. – 1 711 plantacji o pow. 7 902,1 ha i w 2022 r. – 1 543 plantacje o pow. 6 892,3 ha. Zdyskwalifikowano odpowiednio w kolejnych latach: 65 plantacji o pow. 245,1 ha; 69 plantacji o pow. 198,90 ha, 53 plantacje o pow. 203,5 ha i 62 plantacje o pow. 231,2 ha.
- buraka: w 2019 – cztery plantacje o powierzchni 0,2 ha; w 2020 r. – dwie plantacje o pow. 0,2 ha, w 2021 r. – dwie plantacje o pow. 0,1 ha i w 2022 r. – dwie plantacje o pow. 0,1 ha. W latach 2019 – 2022 nie zdyskwalifikowano żadnej plantacji.
- oleiste i włókniste: w 2019 r. – 88 plantacji o pow. 545,3 ha; w 2020 r. – 122 plantacje o pow. 681,1 ha, w 2021 r. – 109 plantacji o pow. 616,8 ha i w 2022 r. – 86 plantacji o pow. 758,1 ha. W latach 2020 – 2022 zdyskwalifikowano odpowiednio: sześć plantacji o pow. 24,2 ha; dwie plantacje o pow. 7 ha i sześć plantacji o pow. 17,6 ha. W 2019 r. nie zdyskwalifikowano żadnej plantacji.

Oceną przez urzędowych kwalifikatorów objęty został również ziemniak: w 2019 r. – z 277 plantacji o powierzchni 465,3 ha; w 2020 r. – 284 plantacje o pow. 514,4 ha, w 2021 r. – 277 plantacji o pow. 500,9 ha i w 2022 r. – 241 plantacji o pow. 435,7 ha. Zdyskwalifikowano odpowiednio w kolejnych latach: cztery plantacje o pow. 5,5 ha, jedną plantację o pow. 2,7 ha, jedną plantację o pow. 2,3 ha, jedną plantację o pow. 1,0 ha.

⁷⁰ WN-1 – dotyczące oceny polowej w ocenie urzędowej i WN-1a dotyczące oceny polowej w akredytacji.

W przypadku ziemniaka sadzeniaka urzędowi i akredytowani kwalifikatorzy dokonali oceny jego cech zewnętrznych w odniesieniu do łącznie: w 2019 r. – 426 partii o wadze 6 717,2 ton; w 2020 r. – 439 partii o wadze 6 648,6 ton, w 2021 r. – 528 partii o wadze 10 978,8 ton i w 2022 r. – 534 partii o wadze 9 521,7 ton. W wyniku oceny dokonanej w 2019, 2020 i 2022 r. nie zdyskwalifikowano żadnej partii ani liczby ton. W roku 2021 zdyskwalifikowano jedną partię o masie 25,2 tony.

(akta kontroli: str. 473-510)

Wojewódzki Inspektor wyjaśnił m.in., że liczba plantacji, a co było z tym związane, powierzchnia, która została objęta oceną polową wynika ze złożonych wniosków o dokonanie oceny polowej plantacji nasiennych przez prowadzących obrót. Wnioskodawcy na podstawie zapotrzebowania rynku, wynikającego z potrzeb klienta, decydują się na założenie plantacji nasiennej i w konsekwencji złożenie wniosku o ocenę polową. Na liczbę i strukturę gatunkową wniosków mogą wpływać podstawowe prawa rynku, czyli prawo popytu i podaży. W zależności od roku zmieniają się gatunki wartościowe gospodarczo. Zarówno opłacalność produkcji, zwiększony popyt w Polsce i za granicą, jak również kontrakty pomiędzy przedsiębiorcami z Polski i ze świata wpływają na wzrost zainteresowania danym gatunkiem, wzmacniając tym samym jego atrakcyjność gospodarczą. Czynnikiem stymulującym było również sytuacja gospodarcza i ekonomiczna panująca w rolnictwie. W związku z tym WIORiN jako jednostka administracji rządowej nie ma wpływu zarówno na liczbę złożonych wniosków ocenę polową, jak również na zróżnicowanie liczby wniosków w ramach poszczególnych grup roślin rolniczych.

(akta kontroli: str. 1170-1171)

8.2. Zgodnie ze sprawozdaniami z oceny laboratoryjnej materiału siewnego⁷¹ przedkładanymi przez WIORiN do GIORiN, w latach 2019 – 2020⁷² objęto oceną, łącznie przez urzędowe i akredytowane laboratoria, w odniesieniu do roślin rolniczych:

- zbożowych: w 2019 r. – 3 503 partii o masie 86 528,3 ton, a w 2020 r. – 4 236 partii o masie 119 344,8 ton. Zdyskwalifikowano odpowiednio: 97 partii o masie 2 056,90 ton i 151 partii o masie 2 527,9 ton. W przypadku kukurydzy dokonano oceny odpowiednio: 153 partii o masie 3 143,2 ton i 183 partii o masie 2 527,9 ton. Nie dokonano natomiast dyskwalifikacji ocenianego materiału siewnego.
- pastewnych: w 2019 r. – 1 321 partii o masie 13 182,3 ton, a w 2020 r. – 1 540 partii o masie 14 997 ton. Zdyskwalifikowano odpowiednio: 39 partii o masie 527,7 ton i 68 partii o masie 893,5 ton;
- buraka – jedynie w 2020 r. dokonano oceny 10 partii o masie 0,1 tony, nie dokonano dyskwalifikacji ocenianego materiału siewnego;
- oleistych i włóknistych – w 2019 r. – 397 partii o masie 2.164 ton, a w 2020 r. – 289 partii o masie 2.356,7 ton. Zdyskwalifikowano odpowiednio: 147 partii o masie 224,7 ton i 34 partii o masie 82,2 ton.

(akta kontroli: str. 473-510)

Wojewódzki Inspektor wyjaśnił m.in., że laboratoria w roku 2019 i 2020 objęły oceną laboratoryjną taką liczbę partii o określonej masie (w tonach) z poszczególnych grup roślin, jaka została zgłoszona do oceny laboratoryjnej przez podmioty wytwarzające oraz prowadzące obrót materiałem siewnym. WIORiN nie ma wpływu zarówno na liczbę zgłaszanego do oceny laboratoryjnej materiału, ani na jej zróżnicowanie w ramach poszczególnych grup roślin rolniczych w poszczególnych latach. Dane ujęte w sprawozdaniu WN-2 i WN-2a przedstawiają liczbowo efekty działań WIORiN w zakresie wykonywania tej oceny, która była jednym z elementów zadania ustawowego inspekcji.

Odnośnie do głównych/istotnych przyczyn dyskwalifikacji plantacji nasiennych w okresie objętym kontrolą, zarówno po przeprowadzeniu oceny polowej, jak i laboratoryjnej Wojewódzki Inspektor wyjaśnił m.in., że „w pierwszej trójce znalazły się”: brak izolacji

⁷¹ WN-2 – dotyczące oceny wykonywanej przez laboratoria urzędowe i WN-1a dotyczące oceny wykonywanej przez laboratoria akredytowane.

⁷² Od 1 stycznia 2021 r. nad pracą urzędowych i akredytowanych laboratoriów, w tym analityków nasiennych sprawuje Główny Inspektor.

przestrzennej, plantacja nieistniejąca oraz występowanie innych gatunków roślin uprawnych. Na pozostałych pozycjach znajdowały się: zachwaszczenie, wymoknięcie/wyschnięcie /wymarznienie, niewykształcenie nasion, niezgodność powierzchni oraz występowanie innych odmian. W analizowanym okresie stwierdzono również pojedyncze przypadki dyskwalifikacji z powodu: występowania chorób i szkodników, braku tożsamości odmianowej, skoszenia plantacji, nieusunięcia zapylaczy w przypadku odmian mieszańcowych, niewyrównywania plantacji, niewyrównywania plantacji oraz niezgodności przedplonu/stanowiska. Liczba zdyskwalifikowanych plantacji nasiennych, jak również powody dyskwalifikacji, były zmienne w latach, a wynika to z wielu czynników, takich jak: odpowiedni wybór stanowiska pod plantację nasionną, prawidłowe przygotowanie pola, jakość użytego materiału siewnego, przebieg warunków pogodowych, wykonanie zabiegów agrochemicznych w odpowiednich terminach, odpowiedni poziom nawożenia oraz przeprowadzenie selekcji negatywnej na różnych etapach rozwoju.

(akta kontroli: str. 1171-1172)

8.3. Liczba skontrolowanych partii wyrażona w następujących jednostkach miary: jednostki siewne lub tony, była w składanych sprawozdaniach WN-4 wyrażana w odniesieniu do następujących grup roślin: zboża ozime, zboża jare, kukurydza, bobowate grubonasienne, bobowate drobnonasienne, trawy, inne rolnicze, oleiste i włókniste, burak cukrowy, burak pastewny i ziemniak. Wskazywana była wówczas m.in. wielkość skontrolowanych partii, liczba prób kontrolnych, które były zmienne.

(akta kontroli: str. 473-510)

Wojewódzki Inspektor wyjaśnił m.in., że różnice w liczbie skontrolowanych partii w poszczególnych grupach roślin wynikają z wielu aspektów, głównie podyktowane były potrzebami rynkowymi, zróżnicowaną produkcją oraz warunkami klimatycznymi, które rzutują na dalszą reprodukcję materiału siewnego w następnych sezonach. Pracownicy wojewódzkiego inspektoratu prowadzą kontrole w oparciu o roczny plan pracy oraz otrzymane wytyczne. Nieustanny ruch na rynku związany z obrotem materiału siewnego był jednym z głównych czynników powodujących różnice w liczbach kontrolowanych partii grup roślin w poszczególnych latach. Zapotrzebowanie rynku – potrzeby klientów, kontrakty zawierane między polskimi przedsiębiorcami oraz przedsiębiorcami zza granicy, często kreują kierunek działań podmiotów odzwierciedlający się w wynikach analiz przeprowadzonych przez inspektorów WIORiN na przestrzeni lat.

(akta kontroli: str. 1172)

9. W latach 2019-2022 WIORiN przeprowadził łącznie 2 430 kontroli materiału siewnego⁷³, o których mowa w art. 121 ust. 1 ustawy o nasiennictwie⁷⁴, co stanowiło niemal 98% kontroli ujętych w planie pracy komórek organizacyjnych WIORiN. W wyniku tych kontroli wydanych zostało łącznie pięć decyzji o nałożeniu opłaty sankcyjnej (na kwotę 5 088 zł) oraz wystawiono 47 mandatów (na kwotę 12 200 zł). W okresie objętym kontrolą wydane zostały łącznie cztery decyzje (dla czterech podmiotów)⁷⁵, na podstawie art. 121 ust. 4 ustawy o nasiennictwie, w których WIORiN w wyniku kontroli materiału siewnego zakazał prowadzenia obrotu partią materiału siewnego niespełniającą wymagań.

(akta kontroli: str. 551-562)

Zasady prowadzenia kontroli materiału siewnego zostały określone przez Głównego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa w zarządzeniu nr 6/2015 z 24 listopada 2015 r., którym wprowadzono instrukcję dotyczącą „zasad prowadzenia kontroli wytwarzania, oceny, przechowywania i obrotu materiałem siewnym”. Określono w niej m.in. zasady realizacji postępowania kontrolnego, w tym wymogi dotyczące terminów wszczęcia kontroli, upoważnienia do przeprowadzenia kontroli, osób obecnych przy przeprowadzaniu kontroli, dokumentowania czynności kontrolnych, przedmiotu i zakresu kontroli, a także kontrolnego badania jakości.

(akta kontroli: str. 563-621)

⁷³ Roślin rolniczych i warzywnych.

⁷⁴ Sprawdzenie wymagań w zakresie jakości oraz spełniania innych wymagań w zakresie wytwarzania, oceny i przechowywania materiału siewnego, a także obrotu tym materiałem.

⁷⁵ Dwie w 2019 r., jedna w 2021 r., jedna w 2022 r.

9.1. Przedmiotem kontroli⁷⁶ prowadzonych przez WIORiN na podstawie art. 121 ust. 1 *ustawy o nasiennictwie* był m.in. obrót materiałem siewnym w zakresie wytwarzania, oceny, przechowywania, obrót materiałem siewnym, ocena zagrożenia przez organizmy szkodliwe, przestrzeganie obowiązków wynikających z wpisu do rejestru przedsiębiorców prowadzonego przez WIORiN, materiał siewny w obrocie na obecność organizmów modyfikowanych genetycznie, obrót zaprawionym materiałem siewnym. Zakres kontroli obejmował odpowiednio do jej przedmiotu np. dokumentację dotyczącą wytwarzania materiału siewnego oraz dotyczącą obrotu materiałem siewnym, sposób pakowania oraz etykietowania materiału siewnego i rozliczenia wszystkich etykiet⁷⁷, stan magazynowy oraz stosowanie paszportów roślin. W dwóch przypadkach pobrano próby materiału siewnego w celu zbadania jakości oraz zbadania na obecność organizmów genetycznie zmodyfikowanych, co udokumentowano w sposób zgodny z wymogami rozdziału VIII pkt 1 i 6 zarządzenia nr 6/2015 GIORiN, a przeprowadzenie badań było nieodpłatne (art. 121 ust. 3 *ustawy o nasiennictwie*). Upoważnienia do kontroli oraz protokoły kontroli zawierały dane określone w rozdziale odpowiednio IV i V ww. zarządzenia. WIORiN stwierdził uchybienia w jednej z analizowanych kontroli, które polegały na niezaopatrzeniu materiału siewnego jednej z roślin, znajdującego się na stanie magazynowym, w paszport roślin. W wyniku kontroli nałożony został mandat karny, a przedsiębiorcę zobowiązano do zaopatrywania materiału siewnego tej rośliny w paszport roślin.

(akta kontroli: str. 563, 587-621)

9.2. W okresie objętym kontrolą WIORiN współpracował z Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Centralnym Biurem Śledczym Policji oraz burmistrzami dwóch gmin. Wielkopolski Inspektor podał, że współpraca ta dotyczyła *udostępniania informacji z ewidencji przedsiębiorców oraz ewidencji rolników w zakresie wskazanym w art. 84 ust. 5, art. 86 ust. 5 ustawy o nasiennictwie oraz art. 40e ust. 1 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o organizacji niektórych rynków. Ponadto WIORiN współpracował z Centralnym Ośrodkiem Badania Odmian Roślin Uprawnych w Słupi Wielkiej w zakresie Porejestrowego Doświadczalnictwa Odmianowego (PDO), a Wojewódzki Inspektor oraz zastępca Wojewódzkiego Inspektora byli członkami Wojewódzkiego Zespołu PDO. Zakres współpracy z ww. Ośrodkiem obejmował również przekazywanie urzędowo pobranych prób do badań oceny tożsamości i czystości odmianowej.*

(akta kontroli: 1123-1133)

10. Łączna liczba szkoleń, o których mowa w art. 75 ust. 1 pkt 3 oraz art. 79 ust. 3 *ustawy o nasiennictwie*, przeprowadzonych przez WIORiN oraz zewnętrzne ośrodki szkoleniowe wyniosła w okresie objętym kontrolą 51, w tym w 2019 r. 10, dwa w 2020 r., po 14 w latach 2021-2022 i 11 w I półroczu 2023 r. W latach 2019-2020 realizowane były szkolenia podstawowe, a w latach 2021-2023 (30 czerwca) szkolenia doskonalące. Szkoleniami w poszczególnych latach objęto odpowiednio: 104, 12, 628, 293 i 257 osoby, w tym: 104, 12, 147 i 93 osoby brały udział w szkoleniach podstawowych. Zaświadczenia potwierdzające zdanie egzaminu kończącego wydano wszystkim uczestnikom szkoleń podstawowych w latach 2020-2023 (30 czerwca), a w 2019 r. zaświadczenia nie otrzymała jedna osoba.

(akta kontroli: str. 622)

W okresie objętym kontrolą WIORiN kierował do uczestnictwa w szkoleniach doskonalących kwalifikatorów, którym upływał pięcioletni okres od ostatniego szkolenia (art. 79 ust. 3 *ustawy o nasiennictwie*), którzy nie wykonali minimalnej liczby ocen polowych (art. 79 ust. 5 pkt 2 *ustawy o nasiennictwie*) lub w stosunku, do których wyniki kontroli pracy wskazywały na nieprawidłowości.

(akta kontroli: str. 1075-1079)

⁷⁶ Analizą objęto pięć kontroli (po jednej w każdym roku), przeprowadzonych przez WIORiN na podstawie art. 121 ust. 1 *ustawy o nasiennictwie*, w latach 2019-2023 (30 czerwca).

⁷⁷ W dwóch przypadkach kontrolą nie objęto dokumentacji dotyczącej stosowania etykiet urzędowych oraz rozliczenia wszystkich etykiet ponieważ podmiot kontrolowany nie wytwarzał materiału siewnego, w jednym przypadku przeprowadzona została w przedsiębiorcy odrębna kontrola dotycząca wydruku etykiet urzędowych do materiału siewnego, ich dokumentacji (rejestry etykiet prawidłowo wydrukowanych oraz zniszczonych podczas wydruku) oraz aktualnych stanów magazynowych), w której nie stwierdzono uchybień.

10.1. W objętych szczegółową analizą szkoleniach⁷⁸ - pięć szkoleń – udział wzięło:

- 30 osób w 2019 r. w szkoleniu podstawowym dla próbobiorców materiału siewnego przeprowadzonym przez upoważniony ośrodek zewnętrzny;
- cztery osoby w 2020 r. w szkoleniu podstawowym dla analityków nasiennych z zakresu oceny materiału siewnego roślin zbożowych przeprowadzonym przez upoważniony ośrodek zewnętrzny;
- 70 osób w 2021 r. w szkoleniu doskonalącym dla urzędowych próbobiorców materiału siewnego⁷⁹ przeprowadzonym przez WIORiN;
- 76 osób w 2022 r. w szkoleniu doskonalącym dla urzędowych kwalifikatorów materiału siewnego przeprowadzonym przez WIORiN;
- 77 osób w 2023 r. w szkoleniu doskonalącym dla urzędowych próbobiorców materiału siewnego przeprowadzonym przez WIORiN.

WIORiN przeprowadził w odniesieniu do szkoleń organizowanych przez ośrodek zewnętrzny kontrole w zakresie spełnienia wymogów określonych w *rozporządzeniu w sprawie szkoleń*, obejmującą sprawdzenie warunków organizacyjnych, środków dydaktycznych, materiałów szkoleniowych, miejsca do prowadzenia zajęć praktycznych, składu osobowego prowadzących szkolenie.

Każdy z uczestników analizowanego szkolenia podstawowego otrzymał zaświadczenie, o którym mowa w art. 75 ust. 1 pkt. 3 *ustawy o nasiennictwie*. Programy szkoleń stacjonarnych obejmowały zagadnienia określone w załącznikach⁸⁰ do *rozporządzenia w sprawie szkoleń*, a wymiar godzin szkoleniowych odnoszących się do poszczególnych zagadnień odpowiadał ww. uregulowaniom. W odniesieniu do osób uczestniczących w analizowanych szkoleniach doskonalących⁸¹, w żadnym przypadku okres oczekiwania nie był dłuższy niż pięć lat. Kwalifikatorzy urzędowi i kwalifikatorzy akredytowani oraz próbobiorcy urzędowi i próbobiorcy akredytowani, których praca była kontrolowana przez WIORiN w okresie objętym kontrolą⁸² (co opisano w punkcie 3., 4. wystąpienia) uczestniczyli w wymaganych szkoleniach podstawowych oraz doskonalących, o których mowa w art. 75 ust. 1 pkt 3 oraz art. 79 ust. 3 *ustawy o nasiennictwie*.

(akta kontroli: str. 625-633)

11. Inspektorat został ustanowiony dysponentem środków budżetu państwa trzeciego stopnia w części 85/30 – Województwo wielkopolskie bezpośrednio podległym dysponentowi części na podstawie Zarządzeń Wojewody Wielkopolskiego: Nr 163/12 z dnia 31 marca 2014 r.⁸³ i Nr 645/21 z 6 grudnia 2021 r.⁸⁴.

(akta kontroli: str. 514-532)

11.1. Zgodnie z sprawozdaniami RB-BZ1 z wykonania wydatków budżetu państwa oraz budżetu środków europejskich w układzie zadaniowym za rok: 2019, 2020, 2021 i 2022, WIORiN realizował m.in. w ramach zadania – 21.1.W. Rozwój produkcji roślinnej i ochrona roślin uprawnych, podzadanie – 21.1.3.2.W. Nadzór nad wytwarzaniem, oceną, obrotem i stosowaniem materiału siewnego.

⁷⁸W tym trzy przeprowadzone przez WIORiN oraz dwa przez zewnętrzny ośrodek szkoleniowy, ujęty w wykazie ośrodków szkoleniowych upoważnionych do prowadzenia szkoleń w zakresie oceny polowej materiału siewnego, oceny cech zewnętrznych, pobierania prób materiału siewnego oraz oceny laboratoryjnej został ogłoszony w obwieszczeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 30 kwietnia 2021 r. w sprawie ośrodka szkoleniowego upoważnionego do prowadzenia szkoleń w zakresie oceny polowej materiału siewnego, oceny cech zewnętrznych, pobierania prób materiału siewnego oraz oceny laboratoryjnej materiału siewnego M.P. poz. 422.

⁷⁹ W formule *on-line*.

⁸⁰ Odpowiednio: Załącznik 2 Tabela 1; Załącznik 4; Załącznik 2 Tabela 2; Załącznik 1 Tabela 2; Załącznik 2 Tabela 2.

⁸¹ Analizą objęto dziewięć osób, które brały udział w ww. szkoleniach doskonalących, z których trzy były jednocześnie próbobiorcami i urzędowymi kwalifikatorami, pięć próbobiorcami, jedna urzędowym kwalifikatorem.

⁸² Analizą objęto 10 osób.

⁸³ W sprawie ustanowienia dysponentów środków budżetowych, trybu uruchamiania środków budżetowych oraz obsługi Wielkopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Poznaniu.

⁸⁴ W sprawie ustanowienia dysponentów środków budżetowych, trybu uruchamiania środków budżetowych oraz ich obsługi w zakresie części 85/30 budżetu państwa – Województwo Wielkopolskie.

W latach 2019-2022 wydatki w powyżej wskazanym zakresie zostały zrealizowane, w wysokości odpowiednio: 8 988,7 tys. zł; 9 517,8 tys. zł, 8 634,2 tys. zł i 8 883,4 tys. zł. W stosunku do planu, wydatki kształtowały się na poziomie 100 lub niemal 100%⁸⁵.

Wskazane w przywołanym wyżej podzadaniu mierniki:

- stosunku liczby kontroli, a w latach 2019-2020 również badań laboratoryjnych, do liczby podmiotów podlegających kontroli, został wykonany, w poszczególnych latach objętych kontrolą, odpowiednio na poziomie: 84,39%, 88,36%, 137,48% i 92,99%;
- stosunku liczby stwierdzonych nieprawidłowości do liczby przeprowadzonych kontroli, a w latach 2019-2020 również badań laboratoryjnych, został wykonany odpowiednio na poziomie: 95,06%, 78,23%, 18,50% i 166,03%;
- stosunku liczby partii materiału siewnego wycofanego z obrotu, niespełniającego wymagań, do liczby partii materiału siewnego poddanego kontroli, został wykonany odpowiednio na poziomie: 79,52%, 45,18%, 132,23% i 112,52%.

(akta kontroli: str. 534-540)

Odnośnie do stwierdzonych przypadków, gdy mierniki zostały zrealizowane na poziomie poniżej 80% lub powyżej 100% Wojewódzki Inspektor wyjaśnił m.in., że: *do oszacowania wielkości mierników na dany rok bierze się pod uwagę wartość bazową (wykonanie sprzed dwóch lat) oraz wartość wynikającą z ostatniego sprawozdania (ubiegły rok). Były to zatem wartości wynikające z ostatnich dwóch sprawozdań poprzedzających planowanie danego roku. Na podstawie tych dwóch wartości szacuje się z dużą dozą ostrożności wartość mierników, biorąc dodatkowo pod uwagę specyfikę działalności Inspektoratu (w głównej mierze zależącą od warunków pogodowych oraz sytuacji gospodarczej i ekonomicznej w rolnictwie), przewidywane trendy, zapowiadane reorganizacje oraz zmiany w obowiązujących przepisach. W badanym okresie duży wpływ na wykonanie poszczególnych mierników (szczególnie w zakresie ilości prowadzonych kontroli) miała panująca sytuacja epidemiczna i obowiązujące obostrzenia, co w niektórych sytuacjach mogło mieć wpływ na mniejszą ilość wykonanych kontroli.*

Miernik „Stosunek liczby kontroli do liczby podmiotów podlegających kontroli” w roku 2021 osiągnął poziom wykonania w stosunku do planu zdecydowanie powyżej 100%. Wpływ na to przede wszystkim miała zwiększona ilość kontroli (przedsiębiorców i rolników, akredytowanych kwalifikatorów, akredytowanych i urzędowych plantacji, wniosków o ocenę polową, dostawców i dostawców ekologicznych) oraz większa od zaplanowanej ilość podmiotów podlegających kontroli (więcej podmiotów wpisało się do rejestru przedsiębiorców).

Wykonanie miernika „Stosunek liczby stwierdzonych nieprawidłowości do liczby przeprowadzonych kontroli” w latach 2019-2022 podlegało dużym wahaniom (...). Główny wpływ na tą sytuację miało wyłączenie ze struktur Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Roślin i Nasiennictwa z dniem 1 stycznia 2021 r. Laboratorium Oceny Nasion oraz Laboratorium Wojewódzkiego, co bardzo utrudniło szacowanie wartości miernika, który do końca 2020 r. oprócz kontroli obejmował również badania laboratoryjne. Dużym ryzykiem niepewności obarczone było dodatkowo szacowanie liczby stwierdzonych nieprawidłowości, która zależała wyłącznie od stosowania się kontrolowanych podmiotów do obowiązujących przepisów.

Miernik „Stosunek liczby partii materiału siewnego wycofanego z obrotu, niespełniającego wymagań, do liczby materiału siewnego poddanego kontroli” praktycznie w całym okresie podlegającym kontroli, tj. latach 2019-2022, zdecydowanie odbiegał od wartości zaplanowanych (...). Wpływ na tę sytuację miało na pewno problematyczne szacowanie wartości miernika, które było obarczone dużym ryzykiem niepewności z powodów wymienionych powyżej. Natomiast zauważenia wymaga fakt, iż od 2020 roku widoczny był trend corocznego zwiększania liczby materiału siewnego poddanego kontroli w sytuacji utrzymania na tym samym poziomie w dwóch poprzednich latach liczby partii materiału siewnego wycofanego z obrotu.

⁸⁵ Odpowiednio: 99,95%, 100%, 99,99% i 99,93%.

11.2. W okresie objętym kontrolą WIORiN zrealizował dochody z opłat wnoszonych na podstawie art. 115 ustawy o nasiennictwie⁸⁶, w wysokości odpowiednio: 1 903,0 tys. zł, 1 858,7 tys. zł, 909,8 tys. zł, 725,8 tys. zł i 311,2 tys. zł, z zastrzeżeniem, że: w § 0610 ujmowane były również opłaty za egzaminy związane z ochroną roślin przed agrofagami, w § 0830 ewidencjonowane były również inne dochody, nie tylko określone w art. 115 ustawy o nasiennictwie, a w § 0840 za wydanie etykieto-paszportów i paszportów dla roślin. Dochody te ewidencjonowane były w czterech paragrafach i zostały one zrealizowane w pełnych latach objętych kontrolą na poziomie:

- § 0610⁸⁷ – 189,38%, 42,56%, 699,80% i 87,13%;
- § 0620⁸⁸ – 189%, 87%, 146,5% i 95,65%;
- § 0830⁸⁹ – 115,74%, 84,58%, 54,63% i 80,57%;
- § 0840⁹⁰ – 102,2%, 105,2%, 36,28% i 32,2%.

Odnosnie do wpływów z tego tytułu Wojewódzki Inspektor wyjaśnił, że wielkości dochodów budżetowych były planowane na podstawie średnich wpływów z lat ubiegłych z uwzględnieniem aktualnych uwarunkowań prawnych oraz w oparciu o prognozowaną sytuację w rolnictwie, która zależy między innymi od niestabilnych warunków pogodowych. Stąd szacowanie wielkości wpływów obarczone było dużym ryzykiem niepewności.

W ciągu okresu poddanego kontroli wykonanie dochodów w poszczególnych paragrafach podlegało znaczącym wahaniom, co wynikało z bieżącej sytuacji w gospodarce, zwłaszcza rolnej, wywołanej przez pandemię i wojnę w Ukrainie oraz wykazywanego, w związku z tym, zainteresowania przez poszczególnych przedsiębiorców/rolników określonymi usługami lub produktami. Istotny wpływ na wahania wykonania planu dochodów miały również zmiany przepisów prawnych regulujących zasadność pobierania opłat.

W zakresie dochodów z tytułu opłat egzaminacyjnych w § 6010 (obejmującym zarówno te pobierane na podstawie ustawy o nasiennictwie, jak i ustawy o ochronie roślin przez agrofagami), pomimo zachowania dużej ostrożności na etapie planowania wysokości wpływów przy uwzględnieniu wpływów z lat ubiegłych, nie ma możliwości ich dokładnego oszacowania w poszczególnych latach. Wynika to z trudności w określeniu ile podmiotów zewnętrznych będzie zainteresowanych pozyskaniem zaświadczeń potwierdzających odbycie egzaminu w wymaganym zakresie. Wpływ na tę sytuację (...) miała również sytuacja epidemiczna, która spowodowała, że w poszczególnych latach nie było możliwości przeprowadzenia egzaminów, a w kolejnych do egzaminów przystępowała zwiększona liczba zainteresowanych osób. Wpływ na zróżnicowanie poziomu dochodów w tym zakresie miała również zmiana przepisów fitosanitarnych pod koniec 2020 r., która spowodowała, że bezpłatne dotychczas egzaminy dla przedsiębiorców, stały się egzaminami odpłatnymi.

Wysokość wnoszonych opłat za udzielanie akredytacji, upoważnień i zgód (§ 0620) zależało głównie od wykazywanego zainteresowania przez podmioty chcące pozyskać stosowne akredytacje i upoważnienia, co było niezmiernie trudne do oszacowania na etapie planowania dochodów.

W przypadku dochodów ewidencjonowanych w § 0830 na wysokość zrealizowanych dochodów największy wpływ miały następujące czynniki:

- zwiększająca się rok do roku liczba podmiotów zainteresowanych pozyskaniem akredytacji oraz upoważnień do samodzielnego wykonywania niektórych czynności, co spowodowało, że zmniejszyła się liczba usług wykonywanych przez Inspekcję, dot. to np. analizy nasion, pobierania prób do badań laboratoryjnych;

⁸⁶ Były to kwoty dochodów z tytułu opłat związanych z produkcją i obrotem materiałem siewnym dla roślin rolniczych i warzywnych, gdyż nie prowadzona była wyodrębniona ewidencja dla roślin rolniczych.

⁸⁷ Ujmowane były tam opłaty określone w art. 115 ust. 1 pkt 8 ustawy o nasiennictwie oraz opłaty za egzaminy związane z ochroną roślin przed agrofagami.

⁸⁸ Ujmowane były tam opłaty określone w art. 115 ust. 1 pkt 4-7 ustawy o nasiennictwie.

⁸⁹ Ujmowane były tam opłaty określone w art. 115 ust. 1 pkt 1-3 i 11 ustawy o nasiennictwie.

⁹⁰ Ujmowane były tam opłaty określone w art. 115 ust. 1 pkt 9 i 10 ustawy o nasiennictwie oraz opłaty za paszporty roślin.

- sytuacja epidemiczna i w rezultacie przestój w niektórych firmach nasiennych, które zawiesiły w tym okresie swoją działalność i nie były zainteresowane korzystaniem z usług świadczonych przez Inspektorat;
- przejście przez Laboratorium Wojewódzkie i Laboratorium Oceny Nasion w struktury GIORiN;
- zmniejszenie ogólnej liczby plantacji nasiennych, co spowodowało spadek liczby plantacji ocenianych urzędowo;
- zmiana ustawy o nasiennictwie w 2021 r., która umożliwiła przedsiębiorcom ocenę połową materiału siewnego kategorii elitarny przez kwalifikatorów akredytowanych, co wpłynęło na zwiększenie liczby kwalifikatorów oceniających plantacje nasienne we własnym zakresie (bez udziału WIORiN).

Najwyższe dochody zostały osiągnięte z tytułu opłat wnoszonych za wykonanie czynności wskazanych w art. 115 ust. 1 pkt 10 ustawy o nasiennictwie, tj. wydanie etykiet i paszportów roślin, z zastrzeżeniem, że odnośnie do tych opłat nie prowadzi się wyodrębnionej ewidencji dla etykiet i etykieto-paszportów materiału siewnego oraz paszportów roślin. Tak więc, w całej tej grupie, uzyskano w okresie objętym kontrolą dochody w wysokości odpowiednio: 906,5 tys. zł, 928,5 tys. zł, 316,7 tys. zł, 192,3 tys. zł i 103 tys. zł.

Wojewódzki Inspektor wskazał m.in., że *największy wpływ na zmienną dynamikę uzyskiwanych dochodów z ww. tytułów miała:*

- zmiana przepisów ustawy o nasiennictwie z 2019 r., która umożliwiła przedsiębiorcom nasiennym występowanie do Wojewódzkiego Inspektora z wnioskiem o upoważnienie do samodzielnego wydawania etykiet i etykiet/paszportów do materiału siewnego (to proces ciągły i nadal wielu odbiorców stara się na bieżąco o ww. upoważnienia, a ta sytuacja ma zdecydowanie największy wpływ na trudności w szacowaniu wpływów z tego tytułu);
- zmiana tendencji w zakresie pakowania materiału siewnego i zakupu etykiet do tego materiału – pakowanie materiału w mniejsze opakowania (wcześniej większe), co spowodowało wzrost zapotrzebowania zgłaszanego przez przedsiębiorców na zakup etykiet, a w konsekwencji wzrost wpływów do budżetu z tego tytułu.

Dochody z tytułu opłat za wykonanie czynności wskazanych w pkt 2 i 3 ust. 1 art. 115 ustawy o nasiennictwie wyniosły łącznie odpowiednio: 764,7 tys. zł, 675,0 tys. zł, 325 tys. zł, 271,7 tys. zł i 64,9 tys. zł. W grupie tej najwyższe dochody osiągnięto za wykonanie oceny polowej, która stanowiła: 34,09%, 37,42%, 70,30%, 77,90% i 74,66% ogółu dochodów z tych tytułów.

Wzrost udziału dochodów z tytułu oceny polowej wynikał z faktu, że w grupie tej nastąpił spadek dochodów za wykonanie analizy nasion i oceny laboratoryjnej materiału siewnego spowodowany wyłączeniem z dniem 1 stycznia 2021 r. ze struktur WIORiN, Laboratorium Wojewódzkiego oraz laboratorium Oceny Nasion, które stały się laboratoriami Głównego Inspektoratu. W związku z powyższym generowane dotąd wpływy przez oba laboratoria, np. z analizy nasion, oceny laboratoryjnej materiału siewnego, opłaty za świadectwa mieszanki nasiennej, które dotąd stanowiły dochody budżetowe WIORiN, od 2021 r. zaczęły stanowić dochód GIORiN.

Trzecią grupą pod względem wysokości były dochody uzyskane z tytułu dokonania oceny tożsamości oraz czystości odmianowej materiału siewnego (art. 115 ust. 1 pkt 1 ww. ustawy), które w okresie objętym kontrolą wyniosły odpowiednio: 146,6 tys. zł, 170,7 tys. zł, 171,4 tys. zł, 174,7 tys. zł i 65 tys. zł.

(akta kontroli: str. 543-550, 1161-1164)

Kwota zaległości z tytułu opłat związanych z oceną materiału siewnego wyniosła w okresie objętym kontrolą odpowiednio: 36 tys. zł, 30 tys. zł, 9 tys. zł, 9 tys. zł i 8 tys. zł.

Były to wszystkie zaległości z tytułu opłat związanych z oceną materiału siewnego roślin rolniczych i warzywnych oraz innych dochodów ewidencjonowanych w ramach §§: 0610, 0620, 0830 i 0840. Systemowo nie było możliwości wygenerowania wysokości zaległości w poszczególnych tytułach, ze szczegółowym wydzieleniem zaległości z tytułu opłat związanych z oceną materiału siewnego. Dodatkowo wszystkie wykazane zaległości ujęte

były narastająco, tzn. wykazana kwota zaległości na koniec roku dotyczyła zarówno istniejących zaległości z bieżącego roku, jak i z lat ubiegłych.

W celu wyegzekwowania należności podejmowane były następujące działania: w pierwszej kolejności stosowane były wobec kontrahenta ponaglenia ustne, bądź w formie e-mail. Jeżeli taka forma wezwania do zapłaty nie odniosła zamierzonego skutku w dalszej kolejności do podmiotu zalegającego z zapłatą należności, kierowane było upomnienie. W sytuacji, gdy kontrahent nadal zwlekał z zapłatą po otrzymaniu upomnienia, został skierowany do odpowiedniego urzędu skarbowego tytuł wykonawczy.

(akta kontroli: str. 533, 1164)

W przypadkach objętych kontrolą⁹¹ stwierdzono, że:

- wysokość opłat określona w dokumentach była zgodna z *rozporządzeniem w sprawie opłat*. Na wystawianych rachunkach wskazywano, w którym załączniku do *rozporządzenia w sprawie opłat* i w której pozycji znajduje się tytuł do zapłaty.
- w żadnym z badanych przypadków nie wystąpiły przypadki nieuiszczenia opłaty;
- opłaty zostały wniesione w terminie od 2 do 8 dni od daty wykonania czynności będącej podstawą wniesienia opłaty (daty sprzedaży).

(akta kontroli: str. 634-644)

11.3. W poszczególnych latach objętych kontrolą Inspektorat z tytułu nałożonych na podstawie art. 123 *ustawy o nasiennictwie* opłat sankcyjnych osiągnął dochód w wysokości, odpowiednio: 4,5 tys. zł, 0,5 tys. zł, 0,5 tys. zł, 2,3 tys. zł. Dochody z tego tytułu odpowiadały wysokości nałożonych opłat. W 2023 r. (do 30 czerwca) nie nałożono opłaty sankcyjnej.

(akta kontroli: str. 533)

11.4. W okresie objętych kontrolą zostały wszczęte łącznie 44 postępowania w sprawie nałożenia kar na podstawie art. 126 ust. 1 *ustawy o nasiennictwie*, i wydane zostały, w tych sprawach, 43 orzeczenia⁹², i tak:

- 17 orzeczeń zostało wydanych w sprawach o składanie wojewódzkiemu inspektorowi nieprawdziwych informacji dotyczących obrotu materiałem siewnym (pkt 5 ww. przepisu);
- dziewięć – w sprawach, w których podstawą nałożenia kary było nieumieszczenie na dokumencie sprzedaży nazwy gatunku (...) – pkt 7 ww. przepisu;
- sześć – w sprawach o niezaopatrywanie materiału siewnego w etykiety (...) – pkt 6 ww. przepisu;
- pięć – w sprawach o nieskładanie wojewódzkiemu inspektorowi obowiązującej informacji dotyczącej obrotu materiałem siewnym lub nieprowadzenia obowiązującej dokumentacji dot. tego materiału – pkt 4;
- trzy – w sprawach o nieinformowanie wojewódzkiego inspektora o zmianie danych wpisanych do ewidencji przedsiębiorców, ewidencji rolników i ewidencji dostawców, o których mowa w art. 88 ust. 1 i 2, w terminie określonym w tych przepisach na podstawie – pkt 29;
- dwóch – w związku z naruszeniem pkt 33 ww. przepisu, tj. prowadzenia obrotu materiałem siewnym, który nie został poddany okresowej ocenie laboratoryjnej;
- po jednym przypadku naruszenia pkt 34 (tj. nieprzechowywania etykiet zgodnie z art. 36a) i pkt 36 ww. przepisu (tj. stosowania określenia „materiał siewny”, „materiał do siewu” lub „materiał do sadzenia” do oznaczenia roślin lub ich części, które mogą być użyte do rozmnażania roślin, innych niż materiał siewny).

(akta kontroli: str. 645)

Wojewódzki Inspektor wyjaśnił m.in., że efektem osiągniętym w wyniku realizacji zadań w ramach nadzoru nad produkcją i obrotem materiałem siewnym był *dostęp rolników*

⁹¹ Badaniem objęto losowo wybranych pięć spraw, tj. dokumentacji dot. wniesienia opłat, po jednej z każdego roku objętego kontrolą.

⁹² W jednym przypadku wydano jedno orzeczenie (nałożono jeden mandat karny), w którym wskazano naruszenia dwóch przepisów – art. 126 ust. 1 pkt 4 i 7 *ustawy o nasiennictwie*.

do materiału siewnego spełniającego wymagania jakościowe i zdrowotnościowe. Oznacza to, że polscy rolnicy mają lepsze możliwości uzyskania wysokich plonów i osiągnięcia możliwie wyższych dochodów. Dzięki temu wzmocniona została konkurencyjność rolników na rynku krajowym i rynkach międzynarodowych. WIORiN przeprowadzając kwalifikacje polowe lub nadzorując lustracje wykonywane przez podmioty akredytowane daje gwarancję, że materiał siewny zebrany z plantacji spełnia wymagania w zakresie jego wytwarzania. W okresie objętym kontrolą zostało ocenionych na terenie Wielkopolski 15 655 plantacji nasiennych, a 473 plantacje nie spełniały wymagań w zakresie wytwarzania materiału siewnego i materiał z nich pochodzący nie został wprowadzony do obrotu. Przeprowadzane przez naszych Inspektorów regularne kontrole, których w tym okresie było 2 707, u podmiotów wytwarzających oraz prowadzących obrót w zakresie wytwarzania, przechowywania, zapakowania i zaetykietowania materiału siewnego, umożliwiają wykrycie nieprawidłowości ale również podnoszą świadomość kontrolowanych w zakresie stosowania przepisów prawa dotyczących wprowadzania do obrotu materiału siewnego. W efekcie minimalizowane było ryzyko, że materiał siewny nie będzie spełniał wymagań jakościowych lub będzie źle przygotowany do sprzedaży. Monitoringowo pobierane były również próby kontrolne z materiału siewnego znajdującego się w obrocie, co powoduje, że materiał siewny, który w badaniach kontrolnych nie spełnia wymagań jakościowych zostaje wycofany ze sprzedaży. Wszystkie te działania zapewniały, że materiał siewny, który znajduje się w obrocie i był dostępny dla rolnika w odpowiedniej jakości i stanowił podstawę do założenia plantacji. Brak skarg na jakość materiału siewnego do WIORiN był sukcesem realizacji zadań w ramach nadzoru nad produkcją i obrotem materiałem siewnym.

(akta kontroli: 1101-1108)

12. W okresie objętym kontrolą w WIORiN została sporządzona analiza ryzyka w odniesieniu do celów i zadań związanych z nadzorem nad produkcją i obrotem materiałem siewnym:

- w 2019 r. co znalazło odzwierciedlenie w załączniku nr 2 do Zarządzenia nr 11/2019 Wielkopolskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa z 21 czerwca 2019 r. w sprawie wprowadzenia zasad postępowania w związku z zarządzaniem ryzykiem w WIORiN;
- w 2022 r., co znalazło odzwierciedlenie w dokumencie z 18 listopada 2022 r. „Analiza ryzyka – przegląd i aktualizacja” oraz zmienionym z tym dniem załącznikiem nr 2 do zarządzenia nr 11/2019;
- w 2023 r., co znalazło odzwierciedlenie w załączniku nr 2 do Zarządzenia nr 8/2023 Wielkopolskiego Woj. Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa z 20 marca 2023 r.

Wykreślenia z katalogu ryzyka wskazanego w pkt 12, tj. obniżenia jakości badań laboratoryjnych, brak wiarygodności wyników, dokonano dopiero w listopadzie 2022 r. w sytuacji, gdy wyłączenie ze struktury organizacyjnej WIORiN pionu laboratoryjnego nastąpiło z dniem 1 stycznia 2021 r. Wojewódzki Inspektor wyjaśnił w tym zakresie m.in., że ciągła obecność tego ryzyka w katalogu, z uwagi na wyłączenie Laboratorium ze struktur Wojewódzkiego Inspektoratu nie miała znaczenia w praktyce, w związku z powyższym nie wynikały z tego tytułu żadne zagrożenia.

W odniesieniu do celów i zadań związanych z nadzorem nad produkcją i obrotem materiałem siewnym:

- w 2019 r. – sporządzono karty informacyjne sześciu ryzyk, w tym dwóch odnoszących się do ww. zakresu nadzoru oraz określono planowane działania;
- w 2022 r. – nie zostały sporządzone karty informacyjne dla żadnego ryzyka wskazanych w analizie z 18 listopada 2022 r.;
- w 2023 r. – sporządzono karty informacyjne ryzyka dla każdego ryzyka wskazanego w obszarze działania – nadzór i kontrola, w których określono m.in. planowane działania.

W WIORiN nie dokonano identyfikacji ryzyk w roku 2020 i 2021, nie wykonano również analizy ryzyka i nie określono reakcji na ryzyko, a w całym okresie objętym kontrolą w poszczególnych kartach informacyjnych ryzyk nie określono również akceptowalnego poziomu ryzyka, co opisano szerzej w sekcji Stwierdzone nieprawidłowości.

(akta kontroli str. 650-653, 1192-1252)

13. W okresie objętym kontrolą liczba ocen polowych wykonanych przez urzędowych i akredytowanych kwalifikatorów była zmienna, i tak w przypadku:

- roślin zbożowych – najwięcej ocen plantacji – 1 217, wykonano w 2019 r. i zajmowały one powierzchnię 19 771,60 ha; najmniej w 2022 r. - 1126 plantacji na pow. 17 764,40 ha;
- roślin pastewnych objęto oceną od 1 413 do 1 825 plantacji, o powierzchni od 6 037,60 ha do 7 936,00 ha. Najwięcej wykonano ich w 2020 r., a najmniej w 2019 r.
- buraków – objęto oceną dwie plantacje w 2020 r. i 2022 r., a cztery – w roku 2019 i 2021. Zajmowały one powierzchnię 0,20 ha, odpowiednio w latach 2019-2021 i pow. 0,10 w 2022 r.;
- roślin oleistych i włókniстых – od 86 do 122 plantacji, o pow. od 545,3 ha do 681,1 ha, przy czym w 2022 r. dokonano oceny w tym zakresie 86 plantacji o największej powierzchni w całym okresie, tj. 758,1 ha.

W przypadku ocen laboratoryjnych liczba partii objętych tą oceną, jak również masa wyrażona w tonach była zmienna, co zostało opisane w pkt 8.3. niniejszego wystąpienia. Zmienne były również liczby prób kontrolnych i wielkość skontrolowanego materiału w przypadku grup roślin objętych kontrolą materiału siewnego (pkt 8.4. niniejszego wystąpienia).

(akta kontroli str. 473-510)

Ustalenia odnośnie do przyczyn zróżnicowania: liczby i powierzchni plantacji objętych oceną polową, liczby partii i ich masy (w tonach) objętych oceną laboratoryjną oraz liczby skontrolowanych partii materiału siewnego w przypadku kontroli tym materiałem, w poszczególnych grupach roślin i latach objętych kontrolą opisane zostały w pkt. 8.2., 8.3 i 8.4. niniejszego wystąpienia.

13.1. W planach działalności WIORiN sporządzonych na lata objęte kontrolą zostały uwzględnione zadania dot. nadzoru nad produkcją i obrotem materiałem siewnym poprzez wskazanie do realizacji m.in. następujących zadań:

- pobranie prób kontrolnych materiału siewnego w obrocie – opis podjętych w tym zakresie działań został opisany w pkt 4 niniejszego wystąpienia pokontrolnego,
- kontrola przedsiębiorców i odrębnie rolników wpisanych do ewidencji przedsiębiorców – opis podjętych w tym zakresie działań został opisany w pkt 7.1. i 9 niniejszego wystąpienia pokontrolnego,
- kontrola pracy akredytowanych kwalifikatorów – liczba skontrolowanych kwalifikatorów – w tym zakresie wskazano „według zgłoszeń” – opis podjętych w tym zakresie działań został opisany w pkt 3 niniejszego wystąpienia pokontrolnego,
- kontrola pracy próbników urzędowych i akredytowanych – opis podjętych w tym zakresie działań został opisany w pkt 3 niniejszego wystąpienia pokontrolnego,
- kontrola podmiotów upoważnionych do wypełniania lub wydawania etykiet urzędowych i etykiet/paszportów – opis podjętych w tym zakresie działań został opisany w pkt 7.2 niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

Zakres sprawozdań opracowywanych przez WIORiN został szczegółowy opisany w pkt. 8 niniejszego wystąpienia pokontrolnego. Realizacja wskazanych powyżej zadań została ujęta m.in. w następujących sprawozdaniach: WN-2 – z nadzoru nad podmiotami upoważnionymi i akredytowanymi (od 2022 r.), WN-3 – z wydanych etykiet i plomb, WN-4 – z kontroli materiału siewnego.

(akta kontroli str. 654-678, 473-510)

13.2. WIORiN wykonywał swoją działalność w oparciu o roczny plan pracy tworzony na podstawie m.in. wytycznych, które każdego roku otrzymuje z GIORiN. Podkreślana była w nich konieczność przeprowadzania kontroli podmiotów, u których stwierdzono nieprawidłowości w roku poprzednim oraz podmiotów nowo zarejestrowanych. Analiza w zakresie sprawowanego nadzoru nad produkcją i obrotem materiałem siewnym była prowadzona na bieżąco w oddziałach WIORiN. Stwierdzone podczas kontroli u podmiotów wytwarzających/prowadzących obrót materiałem siewnym nieprawidłowości, pracownicy oddziałów analizowali na bieżąco, uwzględniając konieczność przeprowadzenia kontroli

u ww. podmiotów w planach na kolejny rok. Działania te pozwalały dokonywać skutecznego nadzoru nad przedsiębiorcami/rolnikami.

(akta kontroli str. 1170-1173)

Wojewódzki Inspektor odnośnie do działań podejmowanych w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 wyjaśnił m.in., że w celu ograniczenia zagrożenia związanego z możliwością rozprzestrzeniania i zarażenia koronawirusem zalecił ograniczenie kontroli i wykonywanie tylko tych o najbardziej istotnym znaczeniu ze względów gospodarczych i tych, które związane były z bezpieczeństwem żywności. (...) W obszarze nasiennictwa czasowo zostały zawieszone wyjazdy próbobiorców ISTA poza teren województwa. (...) czasowo zawiesił również prowadzenie wszelkich działań informacyjnych, szkoleniowych, udział w spotkaniach z rolnikami. (...) ze względu na pogłębiającą się epidemię oraz z tym związanymi zmianami w organizacji WIORiN w Poznaniu, ograniczył działalność kontrolną w niektórych obszarach. W zakresie nadzoru nasiennego Wojewódzki Inspektor zawiesił wszelkie kontrole, z wyłączeniem oceny cech zewnętrznych sadzeniaków ziemniaka. (...) Wojewódzki Inspektor od 11 maja 2020 r. rozpoczął przywracanie zwiększonej aktywności w realizacji planu pracy WIORiN w Poznaniu. Zgodnie z wytycznymi w zakresie nasiennictwa ocena polowa plantacji nasiennych, kontrola pracy kwalifikatorów oraz zadania związane z kontrolą upraw pod kątem GMO powinny być zrealizowane w całym zaplanowanym zakresie. Kontrola materiału siewnego w obrocie i pobieranie prób kontrolnych powinna uwzględniać dużych przedsiębiorców i dostawców, u których jest możliwość wykonania kontroli z zachowaniem zalecanych odległości i zasad bezpieczeństwa sanitarnego.

(akta kontroli: str. 724-743, 1253-1255)

13.3. Odnośnie do zagadnienia zachęcania rolników do stosowania kwalifikowanego materiału siewnego Wojewódzki Inspektor wyjaśnił m.in., że WIORiN prowadził szeroko zakrojone działania informacyjne mające na celu uświadomienie rolnikom jak ważny był dobór do uprawy właściwej odmiany i odpowiednia ilość kwalifikowanego materiału siewnego, dającego gwarancję stabilnych plonów. Był to ważny element celowej aktywności pracowników wspomagających rozwój i sukces wielkopolskiego rolnictwa. W ramach tej działalności Inspektorzy brali aktywny udział w targach i wystawach, rolniczych forach informacyjnych, a także organizowanych przez WIORiN szkoleniach dla podmiotów profesjonalnych działających w obszarze produkcji i dystrybucji towarów roślinnych. Rokrocznie stałym i priorytetowym punktem naszych działań był udział w cyklu spotkań organizowanych pod nazwą „Wspólnie dla Wielkopolskiej Wsi” przez Wojewodę Wielkopolskiego. Coroczne spotkania były unikalną na skalę kraju inicjatywą dającą rolnikom duże korzyści edukacyjno-informacyjne. Dla rolników te spotkania były wyjątkową sposobnością do zdobycia przydatnych informacji przy prowadzeniu gospodarstwa rolnego. Ważną zaletą spotkań była możliwość indywidualnej konsultacji z przedstawicielami WIORiN. W 2019 r. w spotkaniach, które odbywały się w każdym powiecie województwa wielkopolskiego uczestniczyło ok. 1 600 osób, a w 2020 ok. 3000 osób. W roku 2023 odbyło się 31 spotkań, w których wzięło udział 5 720 osób. Pracownicy WIORiN brali również czynny udział w „Wielkopolskich Forach Rolniczych” organizowanych przez Wielkopolską Izbę Rolniczą. Na spotkaniach przekazywane były aktualne wiadomości dotyczące działania PIORiN⁹³ z szczególnym uwzględnieniem zintegrowanej ochrony roślin, w której dobór odpowiedniego certyfikowanego materiału siewnego ma kluczowe znaczenie. W forach rolniczych udział wzięło w 2019 r. ok. 1 000 osób, w 2020 r. ok. 1 000 osób, w 2021 r. ok. 2 000 osób. W 2022 roku odbyło się 16 spotkań w formule mieszanej stacjonarnie i w trybie on-line, w których wzięło udział 2 832 osoby. W 2023 r. „Wielkopolskie Fora Rolnicze” połączone były ze spotkaniami „Wspólnie dla Wielkopolskiej Wsi”.

Pracownicy WIORiN dzielili się swoją wiedzą uczestnicząc w spotkaniach jako prelegenci. W trakcie spotkań przekazywana była wiedza na temat obowiązujących przepisów dotyczących materiału siewnego co niewątpliwie wpływa na wzrost świadomości uczestników tych spotkań. W 2019 r. Kierownik Działu Nadzoru Nasiennego wygłosiła podczas Zebrania Komisji Nauk Rolniczych Polskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk w

⁹³ Dalej: Państwowa Inspekcja Ochrony Roślin i Nasiennictwa.

Poznaniu referat pt. „Reprodukcja nasienna w Wielkopolsce oraz nowe zadania PIORiN związane z kontrolą GMO”, a główny specjalista w Dziale Nadzoru Nasiennego wygłosiła wykład na temat nasiennictwa i materiału siewnego soi podczas II Wielkopolskiego Święta Soi w Nowych Skalmierzycach. W 2023 r. z-ca WI wygłosiła wykład dotyczący przepisów prawa nasiennego dla Krajowego Centrum Edukacji Rolniczej, który odbył się w COBORU w Słupi Wielkiej. Na stronie internetowej WIORiN zamieszczane były teksty pisane, w których przekazywana była wiedza na temat obowiązujących przepisów dotyczących materiału siewnego oraz korzyści związane ze stosowaniem materiału siewnego kwalifikowanego.

W 2020 r. ukazały się następujące informacje dotyczące stosowania kwalifikowanego materiału siewnego pt.: „Informacje dla podmiotów składających wnioski o dokonanie oceny polowej”, „Materiał siewny a produkcja zdrowej żywności” oraz „Materiał siewny zbóż z Ukrainy”. W roku 2021 na stronie internetowej można było przeczytać artykuły pt.: „Ocena polowa materiału siewnego w Wielkopolsce w 2021 r.”, a w 2022 r. „Eksport materiału siewnego”, „Proces produkcji materiału siewnego w gospodarstwie nasiennym na terenie powiatu jarocińskiego” oraz „Plantacje nasienne na obszarach pogórnicych”.

Wojewódzki Inspektor oraz jego zastępca byli członkami Wojewódzkiego Zespołu Porejestrowego Doświadczalnictwa Odmianowego (PDO). Porejestrowe doświadczalnictwo odmianowe ma za zadanie poprzez prowadzenie doświadczeń polowych dokonanie wyboru i określenie tzw. Listy Odmian Zalecanych (LOZ) do uprawy w woj. wielkopolskim. Na LOZ znajdowały się odmiany roślin rolniczych najwierniej plonujących w warunkach klimatyczno – glebowych naszego regionu. Z inicjatywy Wojewódzkiego Inspektora na stronie internetowej WIORiN znajdował się link do listy odmian zalecanych do uprawy w Wielkopolsce.

(akta kontroli str. 1123-1133)

14. W okresie objętym kontrolą obowiązywało Zarządzenie nr 15/2015 Wielkopolskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa z 12 października 2015 r. w sprawie zasad postępowania przy rozpatrywaniu sygnałów obywatelskich. W latach 2019-2023 (30 czerwca) do WIORiN nie wpłynęły skargi i wnioski, w rozumieniu art. 227 oraz 241 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego⁹⁴, dotyczące sprawowanego nadzoru nad produkcją i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych.

(akta kontroli: str. 1090-1100)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W przypadku jednego kwalifikatora urzędowego WIORiN dwukrotnie nie udokumentował przeprowadzenia kontroli pracy, które miały miejsce w 2019 r. i w 2022 r., co było niezgodne z wymogami rozporządzenia w sprawie szkoleń oraz wytycznymi GIORiN.

(akta kontroli: str. 151-152, 1117-1122)

Według § 15 rozporządzenia w sprawie szkoleń z kontroli pracy urzędowych kwalifikatorów, akredytowanych kwalifikatorów, urzędowych próbobiórców i akredytowanych próbobiórców sporządza się notatkę służbową, a w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości - protokół kontroli. W dokumencie Wytyczne do planu pracy Wojewódzkich Inspektoratów Ochrony Roślin i Nasiennictwa na 2019 r. z 27 grudnia 2018 r. podano m.in., że należy zwrócić uwagę na sposób dokumentowania przeprowadzonych kontroli, informacje z kontroli, w której nie stwierdzono niezgodności należy odnotować na dokumentach z oceny (arkusz oceny polowej) w przypadku kontroli prowadzonej w obecności podmiotu kontrolowanego lub w notatce służbowej. W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości podczas kontroli kwalifikatora należy sporządzić protokół. W dokumencie Wytyczne do planu pracy Wojewódzkich Inspektoratów Ochrony Roślin i Nasiennictwa na 2022 r. z 31 grudnia 2021 r. podano, m.in. że informacje z kontroli, w której nie stwierdzono niezgodności należy odnotować m.in. w formie notatki służbowej. W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości podczas kontroli kwalifikatora należy sporządzić protokół plus arkusz oceny lub adnotacja na arkuszu. Wyniki kontroli kwalifikatorów należy na bieżąco wpisywać do ZSIORiN.

⁹⁴ Dz. U. z 2023 r., poz. 775.

(akta kontroli: str. 744-969)

Wojewódzki Inspektor wyjaśnił m.in., że w przypadku jednego kwalifikatora urzędowego przeprowadzonej analizy ryzyka obejmującej: staż pracy, liczbę przeprowadzonych w 2018 r. i 2021 r. kontroli, które były bez uwag co do prawidłowości wykonywanych ocen polowych oraz weryfikacji liczby ocen polowych dokonywanych przez tego kwalifikatora, potwierdzającą biegłość w wykonywaniu ocen podjęto decyzję, że podczas oceny polowej kontrolą nie będzie on objęty. Uznano, że skontrolowana zostanie dokumentacja sporządzona przez kwalifikatora (...) W związku z faktem, że dotyczyło to kwalifikatora urzędowego z czynności tych nie sporządzono notatki służbowej (...). Wojewódzki Inspektor dodał również, że fakt niesporządzenia notatki po kontroli kwalifikatora urzędowego dokumentów wynikał z interpretacji wytycznych, w których łączono tworzenie notatek z kontrolą pracy akredytowanych kwalifikatorów. Jednocześnie zobowiązał się do sporządzania notatek służbowych, a w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości – protokołu kontroli, każdorazowo po przeprowadzeniu kontroli dokumentacji urzędowego kwalifikatora.

(akta kontroli: str. 1156-1157)

2. W protokole z kontroli pracy kwalifikatora akredytowanego (nr OWR-114/2021 z 21 czerwca 2021 r.) WIORiN nie wskazał precyzyjnie normy prawnej, która została naruszona przez ocenianego kwalifikatora w trakcie dokonywania oceny polowej materiału siewnego. W wyżej wskazanym protokole kontroli pracy stwierdzono brak przeprowadzonej pierwszej oceny polowej na plantacji łubinu wąskolistnego, co stanowiło naruszenie następujących przepisów prawa: art. 51 pkt 4 ustawy o nasiennictwie, podczas gdy ww. przepis nie określa metod dokonywania oceny polowej materiału siewnego. NIK wskazuje, że metody dokonywania oceny polowej materiału siewnego określone zostały wydanym na podstawie tego przepisu, tj. rozporządzeniu w sprawie metod pobierania prób materiału siewnego.

W piśmie GIORiN z 30 marca 2021 r. skierowanym do WIORiN został on zobowiązany do bezwzględnego uwzględniania w protokołach kontroli m.in. wyników kontroli, ustaleń i zaleceń ze wskazaniem stwierdzonych nieprawidłowości i podaniem podstawy prawnej tych informacji, wyników/ustaleń/zaleceń.

(akta kontroli: str. 269-282, 1053-1055, 1179)

Wojewódzki Inspektor wyjaśnił m.in., że zasadnym byłoby przywołać w protokole bardziej precyzyjny zapis przepisu, który wprost odwołuje się do ocen stanu plantacji i terminu dokonania oceny polowej oraz zobowiązał się w przyszłości na szkoleniach doskonalących z kwalifikatorami urzędowymi lub spotkaniach z kwalifikatorami urzędowymi przed oceną polową, którzy przeprowadzają kontrole pracy akredytowanych kwalifikatorów zwracać szczególną uwagę na precyzyjne formułowanie treści uchybień i przywoływanie odpowiednich aktów prawnych aby nie budziły wątpliwości i były czytelne dla kontrolowanego. Jednocześnie wskazał, że w protokole nr OWR-114/2021 dotyczącym kontroli pracy kwalifikatora akredytowanego wskazano na naruszenie art. 51 pkt 4 ustawy o nasiennictwie, ponieważ ww. artykuł przywołuje rozporządzenie w sprawie metod pobierania prób materiału siewnego czyli przepisy, dokładnie określające jak należy prawidłowo przeprowadzić lustrację plantacji nasiennej, czyli przepisów które każdy kwalifikator powinien znać.

(akta kontroli: str. 1101-1108)

3. W WIORiN formalnie nie dokonano identyfikacji ryzyk w roku 2020 i 2021, a w konsekwencji nie wykonano również udokumentowanej analizy ryzyka i nie określono reakcji na ryzyko.

(akta kontroli: str. 1250-1252)

W Komunikacie Nr 23 Ministra Finansów z dnia 16 grudnia 2009 r. w sprawie standardów kontroli zarządczej dla sektora finansów publicznych⁹⁵ zostały określone m.in. w pkt II.A.7. Identyfikacja ryzyka, tj. nie rzadziej niż raz w roku należy dokonać identyfikacji ryzyka

⁹⁵ Dz. Urz. MF Nr 15, poz. 84.

w odniesieniu do celów i zadań. Zgodnie z ww. Komunikatem: w pkt II.A.8. Analiza ryzyka wskazano, że zidentyfikowane ryzyka należy poddać analizie mającej na celu określenie prawdopodobieństwa wystąpienia danego ryzyka i możliwych jego skutków. Należy określić akceptowany poziom ryzyka. Natomiast w pkt II.A.9. Reakcja na ryzyko – W stosunku do każdego istotnego ryzyka powinno się określić rodzaj reakcji (tolerowanie, przeniesienie, wycofanie się, działanie). Należy określić działania, które należy podjąć w celu zmniejszenia danego ryzyka do akceptowanego poziomu.

Odnośnie do realizacji tego obowiązku Wojewódzki Inspektor wyjaśnił m.in., że w związku z występującą w tym okresie sytuacją epidemiologiczną COVID19, analiza ryzyka prowadzona w Wojewódzkim Inspektoracie w dużej mierze opierała się na przeciwdziałaniu wystąpienia ryzyk związanych z ww. sytuacją. Uwzględniając zagrożenia z tego tytułu, mając szczególnie na względzie ryzyko ograniczenia możliwości realizacji ustawowych zadań, Wielkopolski Wojewódzki Inspektor Ochrony Roślin i Nasiennictwa wydał szereg zarządzeń (...). Wydane zarządzenia oraz aneksy do zarządzeń określały w swej treści reakcję na zaistniałe ryzyko.

(akta kontroli: str. 650-653, 1243-1246)

NIK wskazuje w tym zakresie, że w przyjętym w WIORiN Zarządzeniu nr 11/2019 przyjęte zostało w § 8 pkt 7, że coroczny przegląd ryzyk powinien zostać dokonany w celu wykazania czy ryzyko nadal występuje, czy pojawiło się nowe ryzyko, czy istotność ryzyka uległa zmianie oraz czy wdrożone mechanizmy kontrolne są skuteczne. W ocenie NIK podejmowane w WIORiN w 2020 r. i 2021 r. działania, stanowiące reakcję na występujący stan zagrożenia epidemicznego lub stan epidemii spowodowany zakażeniami wirusem SARS-CoV-2, nie spełniały określonych wyżej wymagań. Nie dokonano bowiem m.in. odniesienia się do już istniejących ryzyk. W żadnym przypadku, gdy sporządzone zostały karty informacyjne ryzyk, nie został określony w nich akceptowalny poziom ryzyka. Odnośnie do tego zagadnienia Wojewódzki Inspektor poinformował, że błąd w tym zakresie zostanie usunięty w trakcie kolejnego przeglądu kontroli zarządczej w 2024 r.

(akta kontroli: str. 650-653, 1243-1246, 1250-1252)

IV. Uwagi i wnioski

Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK wnosi o:

1. Dokumentowanie przeprowadzenia kontroli pracy urzędowych kwalifikatorów bez względu na formę realizacji czynności sprawdzających.
2. Precyzyjne wskazywanie wyznaczników, będących podstawą sformułowania opisu stanu nieprawidłowego w protokole z kontroli pracy kwalifikatora.
3. Dokonywanie corocznej identyfikacji ryzyka w odniesieniu do celów i zadań, a także analizy ryzyka i określanie reakcji na ryzyko.

Uwagi

Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Poznaniu. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

*Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków*

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Poznań, 14 grudnia 2023 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Poznaniu

Kontroler

Monika Lasota
Główny specjalista kontroli państwowej

Dyrektor

z up. Artur Piękas
p.o. wicedyrektor

.....
podpis

.....
podpis